

Zitting 1979–1980

16 016

Wijziging van de Successiewet 1956 en van enige andere wetten

Nr. 10

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG
Ontvangen 29 augustus 1980

Inhoudsopgave

blz.

Inleiding	
Echtgenoten	
Kinderen	
Pleegkinderen	
Vrijstellingen schenkingsrecht	
Samenwoning, anders dan bij huwelijk	
Tarief	
Instellingen van maatschappelijk nut	
Overgang van (aandelen in) bedrijven	
Derde progressie	
Verzorgingsuitkeringen uit hoofde van moraal en fatsoen	
Latente belastingschulden	

Inleiding

Alvorens in te gaan op de opmerkingen, die door de leden van de verschillende fracties in het onderdeel «Inleiding» zijn gemaakt, menen wij er goed aan te doen het onderlinge verband tussen het voorstel van Wet tot wijziging van de vermogensbelasting en het onderhavige voorstel van wet nogmaals onder de aandacht te brengen.

In de Miljoenennota 1980 is reeds melding gemaakt van het voornemen om voor een gedeelte van het budgettaire verlies dat de voorstellen in de vermogensbelasting met zich meebrengen, compensatie te vinden in het successierecht. Dit voornemen vloeit voort uit de wens om de voorstellen in een ruimer sociaal-economische perspectief te plaatsen. Daarbij moet in aanmerking worden genomen dat de inkomensontwikkeling in het algemeen en met name ook van de inkomens uit arbeid in deze tijd onder druk is komen te staan.

Het met de voorgestelde herziening van de vermogensbelasting gemoeide bedrag betreft in de eerste plaats voorzieningen ten aanzien van enige knelpunten, die om een oplossing vragen. Dit gedeelte van de herziening heeft het karakter van reparatiewetgeving, waarvoor de budgettaire middelen kunnen worden gevonden in de baten die vloeien uit andere reparatiewetgeving, die reeds tot stand is gebracht. Voor dit bedrag moet geen compensatie gezocht worden in het successierecht.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. hebben de memorie van antwoord niet als geheel bevredigend ervaren. Daarbij speelt voor deze leden vooral een rol dat in dit wetsontwerp geen aanzet is gegeven voor een verder gaand beleid tot vermogensherverdeling. In dit kader vragen de aan het woord zijnde leden naar het tijdstip waarop een nota op dit punt kan worden verwacht. Op die vraag moeten wij het antwoord schuldig blijven, omdat een dergelijke nota thans niet in voorbereiding is. Wij begrijpen het standpunt van de leden van de P.v.d.A.-fractie, die het ondenkbaar achten een wijziging van de successiebelasting niet mede te beoordelen vanuit hun opvatting over een meer gelijke vermogensverdeling, hoewel zij ook graag toegeven dat het fiscale instrument slechts één van de mogelijke instrumenten is om de vermogensverdeling te beïnvloeden. Die principieel andere benadering dan de onze heeft uiteraard consequenties voor de beoordeling van de hoogte van de vrijstellingen, drempels en tarieven, alsmede voor de aanvaardbaarheid – althans in beginsel – van de zogenaamde derde progressie.

Het verheugt ons dat de leden, behorende tot de fractie van het C.D.A., onze antwoorden op een aantal punten afdoende en overtuigend vinden. De spijt van deze leden, dat zij op een aantal belangrijke punten verre van overtuigd zijn door de gegeven antwoorden, vormt voor ons een aansporing om hun opmerkingen opnieuw met grote aandacht te bezien. Zeer in het algemeen heeft het deze leden getroffen, dat de zo noodzakelijke aanpassing aan de sinds 1966 opgetreden inflatie van een aantal vaste bedragen wat onderbelicht is gebleven en verre van consequent is doorgevoerd. Dit verwijt, zo algemeen gesteld, heeft ons bevreemd.

Wij hebben er in de stukken immers geen twijfel over laten bestaan dat wij met dit wetsontwerp mede beogen extra middelen uit de successiebelasting te verkrijgen. Op de sociaal-economische context waartegen deze centrale doelstelling moet worden geprojecteerd, hebben wij in het begin van deze nota de aandacht gevestigd. Met nadruk is er in de stukken ook op gewezen dat de Regering bij de voorbereiding van dit wetsontwerp is geconfronteerd met de omstandigheid dat de tarieven en de vrijstellingen sedert lange tijd niet zijn aangepast aan de opgetreden inflatie, waardoor in de loop van de tijd een drukverzwaring en een wijziging in de drukverdeling zijn opgetreden.

Anderzijds hebben wij aandacht gevraagd voor maatschappelijke ontwikkelingen die bij de herijking van de tarieven en de vrijstellingen een belang-

rijke rol moeten spelen. Wij constateren thans dat de aan het woord zijnde leden met ons van mening zijn dat die ontwikkelingen meebrengen dat de door de inflatie opgetreden erosie niet in alle gevallen volledig moet worden hersteld en dat zij ook zeer wel de reductie van bepaalde vrijstellingen kunnen rechtvaardigen.

Omdat deze leden constateren dat onze bewijsvoering op onderdelen niet of weinig overtuigend was, nemen wij ons voor in deze nota zo mogelijk tot een aanvulling van de onderbouwing van een en ander te komen. Daarnaast hebben deze leden op een aantal punten twijfel voelen rijzen bij de vraag of de volledige consequenties van de wijzigingen wel zuiver worden geschetst. Ook op de punten die deze leden in dit kader hebben genoemd, hopen wij hun in deze nota genoegdoening te schenken.

Voorts maken de leden van de C.D.A.-fractie melding van het feit, dat de meeste van de suggesties, die zij in het eindverslag doen, zullen leiden tot lagere opbrengsten van de successierechten. Aan de wens om aan te geven welk bedrag aan lagere jaarlijkse opbrengsten zal voortvloeien uit elk van de voorgestelde wijzigingen, voldoen wij uiteraard gaarne. Daartoe dient het volgende overzicht.

	Derving in 1981
1. Vrijstelling van f 10 000 in plaats van een drempel van f 10 000 voor meerderjarige kinderen, bij het voorgestelde tarief	35 mln.
2. Vrijstelling van bij voorbeeld f 8 000 in plaats van een drempel van f 10 000 voor kleinkinderen	0 à 5 mln.
3. Kinderen van broers en zusters in een aparte tariefgroep, waarbij een tarief is verondersteld dat het midden houdt tussen de voorgestelde tariefgroepen II en III	35 mln.
4. Vrijstelling van bij voorbeeld f 8 000 in plaats van een drempel van f 10 000 voor grootouders en verdere bloedverwanten in opgaande lijn	p.m.

De in dit overzicht vermelde gegevens leiden ertoe dat van de meeropbrengst die de bovengenoemde groepen zouden leveren in 1981 ongeveer 30% overblijft. De andere suggesties kunnen op deze wijze niet in beeld worden gebracht. Daaromtrent zij nog het volgende vermeld.

1. Wat betreft een glijdende vrijstelling voor de echtgenoten, in die zin dat de vrijstelling naast de bodemvrijstelling van f 100 000 toereikend moet zijn voor een aanvullend pensioen van f 30 000, nemen we aan dat de aan het woord zijnde leden denken aan een invulling van een dergelijke vrijstelling als de volgende:

Leeftijd	Maximale vrijstelling (incl. f 100 000 bodemvrijstelling)
30-40	520 000
40-50	490 000
50-60	445 000
60-65	400 000
65 en ouder	340 000

Indien de vrijstelling voor de overblijvende echtgenoot, die jonger is dan 30 jaar, gelijk wordt gesteld aan het bedrag dat geldt voor iemand van 30 jaar, bedraagt de derving ten opzichte van het huidige voorstel circa 5 mln. We wijzen er overigens op dat de raming van een dergelijke wijziging met grote onzekerheid is omgeven, omdat er geen gegevens bekend zijn omtrent de leeftijdsverdeling van de overblijvende echtgenoten.

2. Wat betreft het voorstel de schenkingsvrijstelling in geval van huwelijk uit te breiden tot bij voorbeeld aankoop van een zaak, bedrijfsopvolging, de aankoop van een huis of het begin van een huishouden (buiten huwelijksverband) moet worden volstaan met een ruwe schatting van de kosten, die liggen in de orde van grootte van 5 mln.

3. De budgettaire consequenties van het in mindering brengen van latente belastingschulden als boedelschuld op de nalatenschap kunnen als gevolg van het ontbreken van cijfers op dit gebied niet worden meegedeeld, en zullen dus op – p.m. moeten worden gesteld.

Tot slot merken we nog op dat, zoals in de nota naar aanleiding van het eindverslag inzake wetsontwerp Wijziging van de vermogensbelasting in hoofdstuk 15 «Budgettaire gevolgen» is meegedeeld, de budgettaire gevolgen van de voorgestelde wijzigingen van de successierechten, die in 1980 110 mln. zouden belopen, voor 1981 na toepassing van de inflatiecorrectie per 1 januari 1981 een bedrag van 105 mln. belopen.

Voor het antwoord op de vraag of eventueel een hoger bedrag dan de 55 mln. (bedoeld zal zijn 45 mln.) uit de budgettaire opbrengst van wetsontwerp 15 516 dan wel (mede) de opbrengst van andere reparatie-ontwerpen zou kunnen worden aangewend tot dekking van de budgettaire lasten zoals deze uit de suggesties van de leden van de C.D.A.-fractie voortvloeien, menen wij te mogen verwijzen naar hetgeen wij in het begin van deze nota tot uitdrukking hebben gebracht over de onderlinge samenhang van beide ontwerpen in de vermogenssfeer.

De leden, behorende tot de V.V.D.-fractie, zijn door de memorie van antwoord, hoewel zij deze uitvoerig en gedegen achten, allerm minst bevredigd. Zij signaleren dat de verbeteringen in de vermogensbelasting worden «gekocht» door de verhogingen bij dit wetsontwerp. Deze leden blijven bij hun mening dat de vermogensbelasting en het successierecht vaak dezelfde categorieën contribuabelen betreffen. Onze argumenten ter zake achten zij niet voldoende. Zij verwijten ons in dit verband, dat de in de stukken gegeven toelichtingen te veel stoelen op de gedachte dat vererving verrijking is en dat totaal geen rekening wordt gehouden met het feit dat reeds bij de huidige tarieven bestaand vermogen bij vererving in twee generaties aanzienlijk door het successierecht wordt aangetast of zelfs verdwijnt. Wijzend op ervaringen in Zweden met betrekking tot de vererving van ondernemingsvermogens in relatie tot drastische successietarieven, hadden zij een andere houding van het kabinet verwacht.

Ten slotte maken de aan het woord zijnde leden melding van het feit, dat zij werkelijk niet inzien waarom niet met een algemene inflatiecorrectie op de huidige vrijstellingen kan worden volstaan, hetgeen te meer noodzakelijk is met het oog op de behandeling van wetsontwerp 7 882 op een later tijdstip.

Wij menen dat het verwijt dat deze leden uitspreken voortspuit uit een interpretatie van de stukken die niet met onze opvatting strookt. Wij hebben nergens de indruk willen wekken dat vererving in alle gevallen verrijking betekent. Wel hebben wij erop gewezen dat belastingheffing ter zake van erfrechtelijke verkrijgingen mede steunt op het buitenkansbeginsel en dat het buitenkans karakter in het algemeen gesproken toeneemt, naarmate de persoonlijke betrekking tot de erflater minder sterk is geweest. In dat zelfde kader hebben wij bij voorbeeld gezegd dat erfrechtelijke verkrijgingen van de overleden echtgenoot dikwijls niet als een verrijking worden ervaren en dat de fiscus terughoudendheid past bij de heffing van successierecht ter zake van verkrijgingen door ouders van kinderen. Bij deze uitgangspunten stond de Regering intussen voor de noodzaak de tarieven en vrijstellingen te herijken, zulks in het licht van de doelstelling de herziening van het successierecht in een meeropbrengst te laten resulteren. Dat geschiedde derhalve niet, zoals de aan het woord zijnde leden zeggen, om verlichtingen bij de vermogensbelasting te «kopen» met verhogingen van het successierecht.

Wat betreft de opmerking dat bestaand vermogen in twee generaties aanzienlijk wordt aangetast of verdwijnt, mogen wij eraan herinneren dat daaraan een beschouwing is gewijd in de memorie van toelichting op wetsontwerp 15 905, waar, ingaande op de samenhang tussen de belastingen in de vermogenssfeer, op blz. 38 onder meer is gezegd dat de omstandigheid

dat de druk van die belastingen op het vermogen per generatie globaal op 30% kan worden becijferd, maant tot enige voorzichtigheid bij het aanbren- gen van een tariefverzwaring. Wij betreuren het daarom dat bij de aan het woord zijnde leden de indruk heeft post gevat dat in de stukken te weinig be- sef, begrip en ondersteuning doorklinkt voor deze fundamentele aspecten.

Ten slotte willen wij deze leden, gezien het belang van vermogen voor on- ze welvaart en in samenhang daarmee de relevantie van de successietarie- ven, opmerkzaam maken op de kanttekeningen, die wij later in deze nota plaatsen bij het onderdeel «kinderen» naar aanleiding van opmerkingen van de leden van de P.v.d.A.-fractie over gelijke startkansen van kinderen. Voor wat betreft de heffing van successierecht bij vererving van ondernemings- vermogen wijzen wij ter plaatse op de mogelijkheid tot het treffen van beta- lingsregelingen. Voorts komt de regeling inzake de inkoop van aandelen in belangrijke mate tegemoet aan nieuwe generaties ondernemers en hun on- dernemingen, die in de knel zouden kunnen komen als gevolg van de suc- cessiebelasting.

De leden van de S.G.P.-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de memorie van antwoord. Niet steeds als bevredigend hebben deze le- den het ervaren, dat voor diverse vragen wordt verwezen naar de verdere behandeling van wetsontwerp 7882. In antwoord op hun vraag hoe reëel het is, dat dit wetsontwerp nog in deze kabinetsperiode tot stand kan worden gebracht, merken wij op dat er vooralsnog geen belemmeringen zijn gesig- naleerd, die de verdere voorbereiding zouden kunnen ophouden.

Het is de leden van de hier aan het woord zijnde fractie opgevallen dat de motieven voor een aantal stellingen in de memories van toelichting en van antwoord nogal eens mager en apodictisch zijn uitgevallen. Zij vragen of die benadering moet worden verklaard uit het feit, dat een aantal budgettaire aspecten van het wetsontwerp niet ter discussie zouden staan. Wij antwoor- den op deze vraag, dat ons woordgebruik mede tot uitdrukking brengt dat wij in een aantal gevallen duidelijk een keuze moesten maken. Voor die keu- zen hebben wij in onze argumentatie ook verantwoording afgelegd. Een as- pect, dat in dit kader uiteraard mede een rol speelt, is gelegen in het ant- woord op de vraag of de gemaakte keuzen ook aanspreken. Hierbij zijn vaak waarde-oordelen in het geding, die wij vanzelfsprekend niet hebben willen verhullen. Wij betreuren het dat deze leden de verantwoording voor die keu- zen nogal eens als mager hebben ervaren en onze uitspraken ter zake als apodictisch. Wij verzekeren deze leden dat het nimmer in onze bedoeling heeft gelegen die indruk te vestigen.

Onder erkenning van het feit, dat de budgettaire aspecten van het wets- ontwerp niet uit het oog kunnen en mogen worden verloren, vragen deze le- den zich voorts af of de budgettaire grenzen zo onwrikbaar vast liggen, dat knelpunten niet zouden kunnen worden opgeheven.

Met deze leden zijn wij van mening, dat er in beginsel ook budgettaire ruimte gevonden moet kunnen worden voor het oplossen van knelpunten. In het wetsontwerp zijn echter al knelpunten zo goed mogelijk tot een oplossing gebracht. Hiermee is bij de raming al rekening gehouden.

Wij hebben er kennis van genomen, dat de leden van de P.P.R.-fractie het betreuren dat de Regering geen bereidheid heeft getoond een aantal wijzi- gingen die door deze en andere fracties in het voorlopig verslag zijn voorge- steld, in het wetsontwerp aan te brengen. Het spijt ons, dat de in de memorie van antwoord aangevoerde argumenten tegen bedoelde wijzigingsvoorstel- len deze leden vooralsnog niet hebben overtuigd. Wij hopen, dat zulks na le- zing van deze nota wel het geval zal zijn.

Echtgenoten

De leden van de C.D.A.-fractie geven te kennen veel waarde te hechten aan een gelijke behandeling van hen die recht hebben op een pensioen, en

de zelfverzorgers. Zij erkennen, dat onder het nu voorgestelde regime die gelijkheid ook inderdaad zou bestaan voor pensioenen waarvan de gekapitaliseerde waarde niet hoger is dan f 250 000. Dat dit voor een pensioengerechtigde op 65-jarige leeftijd een redelijke oudedagsverzorging is, wordt door de genoemde leden niet ontkend, doch naar hun oordeel is dit op jongere leeftijd veel minder het geval. Voor iemand die op 50 à 54-jarige leeftijd weduwe wordt, noemen zij een pensioen van f 18 000. Allereerst zij opgemerkt, dat door de recente wijziging van de tabellen van artikel 5 van het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956 een pensioen met een gekapitaliseerde waarde van f 250 000 niet f 18 000 maar bijna f 21 000 per jaar bedraagt.

Voorts moge erop worden gewezen, dat er verschillen bestaan tussen een pensioenvoorziening welke gekapitaliseerd f 250 000 waard is, en een kapitaalvrijstelling van f 250 000. De pensioenuitkering vervalt bij de dood van de pensioengerechtigde en in veel gevallen ook bij het hertrouwen van de weduwe. Voorts kan een pensioen niet worden afgekocht. De weduwe van een zelfverzorger daarentegen verkrijgt een vermogen, dat op allerlei manieren aanwendbaar is.

De leden van de C.D.A.-fractie hebben gelijk wanneer zij constateren dat een bepaalde vrijstelling ten behoeve van een pensioenvoorziening voor een weduwe van bij voorbeeld 65 jaar een groter pensioen zal inhouden dan bij voorbeeld voor een weduwe van 40 jaar. Overigens moet hierbij worden aangetekend, dat de kans dat de weduwe aan het arbeidsproces deelneemt of gaat deelnemen groter is, naarmate zij jonger is. De aanwezigheid van kinderen zal hierop weliswaar van invloed zijn. Daarop komen wij verderop in deze nota terug.

Gezien het bovenstaande zijn wij er dan ook niet van overtuigd dat het juist zou zijn een hoger vrijstellingsbedrag te verlenen, naarmate de weduwe jonger is. Ter illustratie van wat een kapitaalvrijstelling van f 250 000 inhoudt voor een weduwe van bij voorbeeld 40 jaar, dient het volgende.

Op grond van artikel 5 van het Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956 zal een weduwe van 40 jaar op grond van een kapitaal van f 250 000 een pensioen kunnen genieten van ruim f 19 200. Daarnaast ontvangt zij een AWW-uitkering – die voor de Successiewet niet wordt belast en die ook niet op de kapitaalvrijstelling in mindering komt – van bijna f 13 000 per jaar (indien zij geen kinderen tot haar last heeft). In totaal kan deze weduwe aldus een inkomen genieten van f 32 200.

Een dergelijke voorziening, waarbij de weduwe een inkomen kan genieten dat dicht bij het modale inkomen ligt, lijkt ons alleszins redelijk, mede gezien de relatief grote kans dat de vrouw aan het arbeidsproces deelneemt of gaat deelnemen.

Tot slot merken wij nog op dat de gelijkstelling van de zelfverzorgers met degenen die recht hebben op een pensioen alleen opgaat in die situaties, waarin vermogen aanwezig is, waarop de vrijstelling van toepassing is. Deze leden geven ons in overweging, ten einde gelijkheid tussen pensioengerechtigden en zelfverzorgers dichter bij te brengen, om hogere en «glijdende» vrijstellingsbedragen voor weduwen van zelfverzorgers op jongere dan 65-jarige leeftijd in te voeren. Wanneer hiertoe zou worden overgegaan, is er weinig reden om zulks te beperken tot weduwen jonger dan 65 jaar. Er moet dan geen onderscheid zijn tussen weduwen en weduwnaars of tussen jong en oud. Dit zou, afgezien van de bodemvrijstelling van f 100 000, neerkomen op een vrijstelling ten bedrage van de waarde van een bepaald pensioen, bij voorbeeld het in het eindverslag genoemde pensioen van f 30 000. Voor een weduwe van 50–54 jaar zou de vrijstelling uit dezen hoofde dan bedragen f 360 000 (12 x f 30 000), voor een weduwe van 65 jaar f 240 000 en voor een weduwe van 85 jaar f 90 000. Om een volledige gelijkstelling van pensioengenieters en zelfverzorgers te bereiken, zouden vervolgens privaatrechtelijke en publiekrechtelijke pensioenen, voor zover zij meer belopen dan 30 000 per jaar, in de heffing moeten worden betrokken. Wij zijn van oordeel dat deze weg niet dient te worden ingeslagen. Gezien het bijzondere karakter van

pensioenen zoals dat hiervoor is uiteengezet, achten wij een vrijstelling daarvoor gerechtvaardigd, ook al overtreft de waarde daarvan de kapitaalvrijstelling.

De leden van de V.V.D.-fractie pleiten er ook voor de ongelijkheid tussen zelfverzorgers en pensioengenieters volledig weg te nemen, met name ten aanzien van uitkeringen op grond van overlijdensrisico. Zoals reeds in de memorie van antwoord is gesteld, ontbreekt bij deze uitkeringen een norm waaraan het karakter van oudedagsvoorziening zou moeten worden getoetst. De uitkeringen kunnen immers een geheel andere bestemming krijgen dan het oorspronkelijk bedoelde verzorgingskarakter. Het zou om die reden niet juist zijn om uitkeringen op grond van overlijdensrisico onbeperkt vrij te stellen.

Het pleidooi van de genoemde leden in het kader van de gedachtengang in de nota «Op weg» voor meer tegemoetkoming voor de vrouw die erft, in die zin dat de regeling gelijk wordt aan die van de man, vindt eveneens in de memorie van antwoord zijn beantwoording. Het verschil in fiscaal resultaat vloeit voort uit het feit dat er in de huidige samenleving veelal wel een weduwenpensioen is, dat zijn grond vindt in de door de man verrichte arbeid, terwijl er nauwelijks nog sprake is van de opbouw van een weduwnaarspensioen op grond van arbeid van de vrouw. Er is dus geen ongelijkheid in behandeling voor het successierecht, maar de ongelijkheid ligt in de sfeer van de pensioenen. De gedachte van de gelijke fiscale behandeling van man en vrouw in de nota «Op weg» wordt door deze regeling naar onze mening dan ook niet terzijde gesteld.

Ook blijven deze leden het wenselijk achten dat voor de waardering van een woning, die in de boedel valt en bewoond wordt door de echtgenoot van de overledene, gelijke regels gelden als voor eigen woningen in de vermogensbelasting. Wij hebben er in de memorie van antwoord blijk van gegeven, dat wij de waardering van de eigen woning voor de heffing van de successiebelasting een onderwerp achten dat buiten het kader van dit wetsvoorstel ligt. Wij hebben daarbij echter tevens melding gemaakt van ons voornemen om deze materie aan de orde te stellen bij de afhandeling van de technische herziening, voorgesteld bij wetsontwerp 7882.

De leden van de S.G.P.-fractie merken op, dat het ontbreken van een norm voor de beoordeling van het karakter van oudedagsvoorziening geen excuus mag zijn voor het laten bestaan van een rechtsongelijkheid. De genoemde leden halen de passage in de memorie van antwoord aan waarin wordt opgemerkt, dat niet alleen uitkeringen op grond van een pensioenregeling of een levensverzekeringsovereenkomst het karakter van een verzorgingsvoorziening kunnen hebben, maar dat ook andere erfrechtelijke verkrijgingen dit karakter kunnen hebben. Zij menen, dat de Successiewet door middel van een aantal ficties daar reeds rekening mee houdt. Het is ons niet duidelijk welke fictiebepalingen deze leden hier op het oog hebben; voor zover ons bekend bevat de Successiewet geen bepalingen waarin bij wijze van fictie rekening wordt gehouden met het karakter van de verkrijging als verzorgingsvoorziening. Overigens verwijzen wij deze leden naar het vorenstaande betoog, waarin wij hebben gesteld, dat de regeling van de vrijstellingen ten aanzien van zelfverzorgers niet tot onrechtvaardige resultaten leidt, laat staan een grove rechtsongelijkheid inhoudt.

Kinderen

De leden van de fractie van de P.v.d.A. hebben grote moeite met het antwoord van de Regering op hun opmerkingen over het gelijk maken van startkansen voor kinderen. Deze leden zeggen dat in een opvatting als de onze, volgens welke het niet opgaat om de startkansen van kinderen te verbeteren door die van anderen te verslechteren, de gelijkheid van startkansen voor kinderen alleen wordt gerealiseerd door het optrekken van het begin-

vermogen van alle kinderen tot dat van de rijkste kinderen. Zij zijn dan ook bijzonder nieuwsgierig naar de voorstellen, die de Regering op dat punt aan het ontwikkelen is. De verwijzing in de memorie van antwoord naar andere factoren, zoals intelligentie, opleiding, ambitie en dergelijke in het kader van een beleid, gericht op gelijkere startkansen, vinden zij alleen maar zin hebben als men ervan uitgaat, dat een lager startvermogen door dergelijke factoren in de meeste gevallen gecompenseerd wordt. Vooral nog kunnen de leden van de fractie van de P.v.d.A. zich niet voorstellen, dat de benadering van de Regering op enigerlei wijze bijdraagt tot het creëren van gelijkere uitgangsposities voor alle kinderen.

Met dit betoog geven de aan het woord zijnde leden naar onze indruk een wending aan onze antwoorden op de door hen gestelde vragen, die geenszins op de strekking ervan aansluit. Wij hebben namelijk slechts gesteld, dat de startkansen van niet-vermogende kinderen niet worden verbeterd door het wegbelasten van vermogen bij andere kinderen. Met andere woorden, een zware heffing over het door vererving verkregen vermogen zou wel kunnen leiden tot een gelijkere start van kinderen in de vermogenssfeer, maar over het geheel genomen zijn de startkansen voor een generatie kinderen daarmee niet toegenomen doch eerder afgenomen.

Omdat in het denkpatroon van velen, blijkbaar ook van deze leden, het vermogen een centrale plaats inneemt bij het bepalen van iemands maatschappelijke positie in onze samenleving, hebben wij aangegeven, dat daarbij, naar ons oordeel gelukkig, meer factoren in het geding zijn, die ieder voor zich mede bepalend zijn voor de plaats, welke een burger in de samenleving wil en kan innemen. Wij zien dan ook niet in, dat de verwijzing naar de door ons genoemde factoren als intelligentie, opleiding, ambitie en dergelijke meebrengt dat die factoren het gebrek aan vermogen zouden moeten compenseren. Overigens merken wij nog op, dat naar ons oordeel particuliere vermogens een voorwaarde van betekenis vormen voor het behoud van het welvaartsniveau van ons land. Als wij dit vermogen zouden wegbelasten, zou dit achteruitgang in de economische activiteiten betekenen.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. blijven bij hun opvatting, dat het hanteren van de leeftijdsgrens van 23 jaar moeilijk te rijmen valt met de alerwege optredende trend naar verlaging van de leeftijd, waarop jonge mensen als zelfstandig worden beschouwd. Het is volgens deze leden eerder te verwachten, dat deze trend ook vervolgen gaat krijgen voor de leeftijd, waarop het minimumloon voor volwassenen ingaat, dan dat de huidige leeftijdsgrens van 23 jaar nog uitstraling naar andere terreinen gaat krijgen.

In antwoord op deze beschouwing vragen wij er de aandacht voor dat zelfstandigheid niet automatisch gepaard gaat met financiële onafhankelijkheid. Zolang geen sluitend systeem van studiefinanciering bestaat zijn kinderen in beginsel aangewezen op hun ouders voor de bekostiging van hun studie. In dat kader hebben wij, zoals elders reeds uiteengezet, gekozen voor de leeftijdsgrens van 23 jaar. In die benadering als uitgangspunt hebben wij geen verschil willen voorstellen – en dat moet de leden van deze fractie toch wel aanspreken – tussen studerende en werkende kinderen, welke laatste categorie wellicht financieel niet meer van de ouders afhankelijk is. Hierbij hebben wij onder meer overwogen dat kinderen die gestudeerd hebben, maatschappelijk nog steeds een zekere voorsprong hebben op kinderen die direct na het aflopen van hun leerplichtige leeftijd zijn gaan werken. Voorts is het niet zonder belang dat thans het minimumjeugdloon nog tot de 23-jarige leeftijd van toepassing is. Het gaat naar ons oordeel dan ook niet aan, op voorhand de positie van kinderen tot 23 jaar in de successiebelasting te verslechteren door verlaging van de genoemde leeftijdsgrens.

De leden van de C.D.A.-fractie verzochten de bewindslieden het uitgangspunt van gelijke behandeling van zelfverzorgers en pensioengerechtigden eveneens toe te passen op de vrijstellings- en imputatieregels voor minderjarige¹ kinderen die wel, respectievelijk geen, recht hebben op periodieke uitkeringen. Hierover zij opgemerkt, dat de vrijstelling voor minderjarige kinde-

¹ In deze nota gebruikt in de zin van jonger dan 23 jaar.

ren in zover verschilt van die voor echtgenoten, dat eerstbedoelde vrijstelling reeds afhankelijk is van de leeftijd van de verkrijger. In dat opzicht bestaat reeds thans overeenstemming met een vrijgesteld wezenpensioen. Wij gaan er daarom van uit dat het onderwerpelijk verzoek van deze leden moet worden verstaan als een pleidooi voor verhoging van het bedrag van f 5000. Mede gelet op het feit dat in de aan de orde zijnde gevallen de minderjarige tevens in het genot zal komen van het algemene wezenpensioen – van ruim f 4000, f 6000 of f 8000 per jaar, zodat hij in totaal ongeveer f 10 000 tot meer dan f 13 000 per jaar vrij van successierecht kan genieten – zien wij voor een dergelijke verhoging geen aanleiding. Van de andere kant nemen wij aan, dat het niet de bedoeling van deze leden is om een wezenpensioen in de heffing te betrekken, voor zover het hoger is dan f 5000 per jaar.

Het is de leden van de C.D.A.-fractie opgevallen, dat de reële waarde van de vrijstelling ten behoeve van minderjarige en meerderjarige kinderen aanzienlijk is verslechterd. Voor minderjarige kinderen vervalt, zo constateren zij, de extra vrijstelling die de moeder geniet zolang het jongste kind nog minderjarig is. De vrijstelling die de minderjarige kinderen zelf genieten, wordt weliswaar verhoogd, maar zeker niet in dezelfde mate waarin de prijzen sinds 1966 gestegen zijn. Het gecombineerde effect van deze wijzigingen voor de reële waarde van de vrijstelling van en ten behoeve van het jongste kind hebben deze leden becijferd en in een staatje weergegeven. In dat staatje berekenen zij dat, gemeten in guldens van 1966, de reële waarde van vrijstellingen van en ten behoeve van het jongste minderjarige kind is teruggebracht tot minder dan de helft van hetgeen in 1966 juist werd geacht. Deze leden vragen ons aan te geven op welke rechtvaardigingsgronden een zo forse verlaging is gebaseerd.

Bij de beantwoording van deze vraag menen wij de verschillende componenten afzonderlijk te moeten bezien, namelijk in de eerste plaats de vrijstelling respectievelijk drempelvrijstelling van achtereenvolgens minderjarige en meerderjarige kinderen en in de tweede plaats de thans bestaande, maar in het onderhavige voorstel van wet af te schaffen, extra vrijstelling voor de echtgenoot, indien deze met minderjarige kinderen achterblijft.

Ingaande op de vrijstelling voor minderjarige kinderen merken wij op dat de vrijstelling voor ieder jaar dat het kind jonger is dan 23 jaar in ons voorstel meer dan verdubbeld wordt. Met betrekking tot verkrijgingen door kinderen ouder dan 23 jaar vindt praktisch een verruiming van de vrijstelling met ruim 60% plaats, mits de verkrijging f 10 000 niet te boven gaat. Voor deze componenten treedt de in het eindverslag gesignaleerde verslechtering dus niet op. Waar de aan het woord zijnde leden, ingaande op het gecombineerde effect van de extra vrijstelling voor de echtgenoot en de vrijstelling van het minderjarige kind, spreken over de vrijstelling van en ten behoeve van het jongste kind, moet naar het ons voorkomt sprake zijn van een misverstand. Zoals de leden van deze fractie zelf al aangeven, is de huidige extra vrijstelling voor de echtgenoot op basis van f 2250 van toepassing indien er minderjarige kinderen zijn. Deze vrijstelling is echter niet toegesneden op het jongste minderjarige kind. Slechts uit technische overwegingen is voor het bepalen van de omvang van deze aanvullende vrijstelling voor de echtgenoot aangesloten bij de leeftijd van het jongste minderjarige kind. Zo komt het cijfervoorbeeld er ook anders uit te zien als we een echtgenoot met twee minderjarige kinderen als uitgangspunt nemen:

Vrijstelling (in guldens)

Leeftijd kinderen	Extra vrijstelling echtgenoot		Vrijstelling kinderen		Totaal	
	bestaan- de wet	voorstel	bestaan- de wet	voorstel	bestaan- de wet	voorstel
5 en 7	36 000	nihil	85 500	170 000	121 500	170 000
10 en 12	24 750	nihil	63 000	120 000	87 750	120 000
15 en 17	13 500	nihil	40 500	70 000	54 000	70 000
20 en 22	2 250	nihil	17 250	25 000	19 500	25 000

Uit het bovenstaande overzicht kan worden afgeleid dat in de aldaar beschreven situatie een aanpassing aan de opgetreden inflatie heeft plaatsgevonden tot een percentage van bijna 40. Bij de leeftijdscategorie 20 en 22 jaar ligt dit percentage iets lager, hetgeen samenhangt met de geringe verhoging van de minimumvrijstelling voor kinderen tot 23 jaar. Dit laatste vloeit voort uit de wens de minimumvrijstelling bij deze kinderen niet te laten verschillen van de drempel bij de oudere kinderen. Het gegeven beeld verschuift nog ten gunste van de voorgestelde regelingen en vrijstellingsbedragen indien nog meer kinderen jonger dan 23 jaar aanwezig zijn. Een en ander hangt samen met het dan afnemende belang van de thans bestaande aanvullende vrijstelling voor de echtgenoot.

Bij al deze becijferingen blijft de opmerking van de leden van de C.D.A.-fractie juist, dat wij bij een geïntegreerde benadering van de vrijstellingen voor de kinderen jonger dan 23 jaar en de aanvullende vrijstelling van de echtgenoot geen volledige aanpassing aan de sedert 1966 opgetreden inflatie voorstellen. Dit hebben wij uiteraard onderkend, maar het vormde voor ons geen aanleiding de vrijstellingsbedragen van de kinderen jonger dan 23 jaar op een hoger niveau te stellen dan thans voorgesteld. Hierbij verwijzen wij naar hetgeen is gesteld in het onderdeel «Inleiding» bij de memorie van toelichting. Met name vestigen wij de aandacht op enkele passages op blz. 2, waar onder meer is opgemerkt dat de tarieven en vrijstellingen zijn onderworpen aan een herijkingsproces en dat deze benadering meer in het algemeen gesteld meebrengt, dat men de nieuwe tariefstructuur, inclusief de vrijstellingen, op zich zelf moet beoordelen, abstraherend van de nu bestaande. De thans voorgestelde vrijstellingen en tarieven getuigen dan ook van de wens deze gedeelten van de wetgeving opnieuw te benaderen.

Met betrekking tot de kinderen in de leeftijdscategorie tot 23 jaar zijn wij van oordeel dat een vrijstelling van f 5000 voor ieder jaar dat het kind jonger is dan 23 jaar, naast de voor het recht van successie onbelaste uitkering ingevolge de AWW, voldoende moet worden geacht om de verzorging en opvoeding van deze kinderen te waarborgen.

De leden van de C.D.A.-fractie vragen zich tevens af of de maatschappelijke ontwikkelingen van de laatste tijd het handhaven van een extra vrijstelling bij de moeder, gekoppeld aan de leeftijd van het jongste kind, juist niet vereisen.

Naarmate de inschakeling van de vrouw in het arbeidsproces voortschrijdt wordt toch – volgens de leden van deze fractie – de relatieve achterstand van de weduwe, die als gevolg van haar verantwoordelijkheid voor minderjarige kinderen niet aan dat proces kan deelnemen, groter.

Deze leden stippen met deze opmerkingen naar onze mening een problematiek aan die veel verder reikt dan de successiebelasting. Het gaat hier immers over het vraagstuk van de verdeling tussen echtgenoten van betaalde arbeid buitenshuis en onbetaalde huishoudelijke arbeid, inclusief de verzorging en opvoeding van kinderen, zulks mede in samenhang met de financiële consequenties van die verdeling. Gezien het hier aan de orde zijnde onderwerp, namelijk de successiebelasting, zal in deze nota alleen worden nagegaan in hoeverre het overlijden van de echtgenoot in financieel opzicht een belemmering kan vormen voor het aan het arbeidsproces blijven deelnemen van de vrouw. Indien de man overlijdt, heeft de vrouw, ingeval er kinderen zijn, recht op een verhoogd weduwenpensioen ingevolge de AWW. Daarnaast kan zij eventueel recht hebben op een weduwenpensioen voortvloeiend uit de voormalige dienstbetrekking van haar overleden man. Ten aanzien van dit laatste aspect merken wij op, dat in de successiebelastingrekening wordt gehouden met pensioenrechten en ook met het gegeven dat zulke pensioenrechten kunnen ontbreken. Ingeval de weduwe naast de AWW-uitkering geen recht heeft op een weduwenpensioen, heeft zij recht op een kapitaalvrijstelling van f 350 000.

Voorts kan ten aanzien van de financiële positie van de achterblijvende weduwe met kinderen worden opgemerkt, dat in de hier beschouwde situatie dat de weduwe deelneemt aan het arbeidsproces, er in de inkomstenbe-

lasting recht op de aftrek onvolledig gezin bestaat, terwijl bovendien in de sfeer van de buitengewone lasten een regeling is opgenomen die voorziet in de mogelijkheid om bij omvangrijke uitgaven voor kinderdagverblijven een deel van de kosten daarvan ten laste van het onzuivere inkomen te brengen.

Het geheel overziend kan naar onze mening worden geconcludeerd, dat het overlijden van de echtgenoot uit financieel oogpunt geen belemmering zal vormen voor het aan het arbeidsproces blijven deelnemen van de vrouw. In het licht van deze beschouwing menen wij, dat – ook geheel afgezien van de onderhoudskosten van kinderen jonger dan 23 jaar – geen aanleiding bestaat voor een extra vrijstelling bij de weduwe in de successiebelasting.

De leden van de C.D.A.-fractie, die de reële achteruitgang voor de meerderjarige kinderen toeschrijven aan de omzetting van de vrijstelling van f 6000 (het eindverslag spreekt ten onrechte van f 5000) in een drempel van f 10 000, zeggen niet te kunnen instemmen met het gestelde op blz. 11 van de memorie van antwoord «dat eerst ten aanzien van verkrijgingen van een zekere omvang sprake zal zijn van een drukverzwaring van enige betekenis».

- Aan de hand van een cijferopstelling laten zij zien dat
- de drukverzwaring bij bescheiden erfenissen van juist boven f 10 000 zeer fors is (165%);
 - deze verzwaring afneemt naarmate de erfenis toeneemt, zodanig dat bij f 50 000 een geringe verlichting optreedt;
 - boven f 50 000 weer een geleidelijke verzwaring optreedt.

De aan het woord zijnde leden vragen zich af of deze merkwaardige wijzigingen in de druk tussen f 10 000 en f 50 000 bedoeld zijn – en zo ja – hoe wij die rechtvaardigen.

Naar aanleiding daarvan merken wij op dat een groot deel van het aldus ge-signaleerde verloop van de wijzigingen in de druk wordt veroorzaakt, doordat de mutaties als percentages in het volgens de huidige wet te betalen successierecht zijn uitgedrukt. Met name wanneer een klein bedrijf aan successierecht is verschuldigd, zal een wijziging in dit bedrag dan al vlug leiden tot een mutatie van meer dan 100%.

Indien de wijzigingen in de te betalen successiebedragen in niveaus worden weergegeven en tevens de mutatie in de gemiddelde druk, ontstaat het volgende, veel meer aannemelijke beeld:

Bedrag der verkrijging	Mutatie in te betalen successierecht	Gemiddelde druk bij huidige wet	Gemiddelde druk bij voorstel	Mutatie
10 715	330	1,9%	5,0%	3,1
11 000	330	2,0%	5,0%	3,0
12 000	320	2,3%	5,0%	2,7
13 000	310	2,6%	5,0%	2,4
14 000	300	2,9%	5,0%	2,1
15 000	290	3,1%	5,0%	1,9
20 000	200	4,0%	5,0%	1,0
25 000	100	4,6%	5,0%	0,4
30 000	150	5,0%	5,5%	0,5
40 000	70	6,0%	6,1%	0,2
50 000	-30	6,6%	6,5%	-0,1
60 000	190	7,1%	7,4%	0,3
100 000	590	8,7%	9,3%	0,6
200 000	2 710	10,8%	12,1%	1,4
500 000	18 830	13,3%	17,1%	3,8
1 000 000	48 950	15,1%	20,0%	4,9

Uit deze tabel blijkt dat de wijziging in de druk op de kleinere verkrijgingen ertoe leidt dat in plaats van een ten aanzien van verkrijgingen tot bij voorbeeld f 30 000 olopende druk van circa 2% tot 5%, de gemiddelde druk tot verkrijgingen van f 25 000 5% komt te bedragen, om vervolgens op te lopen tot 5,5% bij f 30 000.

Voor het verloop van de druk op de grotere verkrijgingen is niet zo zeer het effect van de omzetting van de vrijstelling van f 6000 in een drempel van f 10 000 van belang, omdat dit effect geringer wordt naarmate het bedrag van de verkrijging groter wordt, als wel de omstandigheid dat het progressieverloop als gevolg van het feit dat de voorgestelde schijflengtes nogal afwijken van die van het huidige tarief, anders is.

Naar de mening van de leden van de C.D.A.-fractie rechtvaardigt de nauwe verwantschap tussen ouder en kind (ook al is dat kind meerderjarig en niet meer afhankelijk) ten volle een bescheiden vrijstelling. Zij veronderstellen dat ook wij wel enige waarde hechten aan de bevordering van bezitsvorming, ook door nieuwe generaties, waartoe de nalatenschappen van ouders een aanzet kunnen geven.

Naar aanleiding hiervan willen wij opmerken dat ook wij waarde hechten aan bezitsvorming door nieuwe generaties. Wij achten echter uit dit oogpunt het tarief belangrijker dan het verlenen van een bescheiden vrijstelling. Immers, het effect van zo'n vrijstelling is geringer naarmate de verkrijging groter wordt. De nauwe verwantschap tussen ouder en kind rechtvaardigt dan ook naar onze mening een relatief lage tariefstelling. In dat kader achten wij het dan ook van belang, dat het tarief, dat voor de meerderjarige kinderen is voorgesteld, gelijk is aan het tarief voor de overblijvende echtgenoot.

De leden van de C.D.A.-fractie wijzen nog op een naar hun oordeel merkwaaardige discrepantie tussen de vrijstelling bij vererving tussen ouders en kinderen en de vrijstelling bij schenking door ouders aan kinderen. In de memorie van antwoord hebben wij reeds gesteld, dat het doel van het schenkingsrecht – het ontgaan van successierecht tegen te gaan – maximaal bereikt zou worden door alle schenkingen van ouders aan kinderen te belasten. Uit maatschappelijk oogpunt zou dit echter ongewenst zijn, terwijl bovendien de controle op een dergelijke regeling veel extra werk zou opleveren, waartegenover slechts een zeer geringe meeropbrengst zou staan. Op grond hiervan hebben wij een vrijstelling voor schenkingen door ouders aan kinderen van f 5000 per kalenderjaar voorgesteld. Deze regeling kan dan vervolgens niet als argument gebruikt worden om een grotere vrijstelling van successierecht voor kinderen te bepleiten. Een dergelijke benadering zou ertoe kunnen leiden, dat ook aan niet-verwanten – die volgens het ontwerp van wet per periode van twee jaren f 3000 aan schenkingen vrij van schenkingsrecht kunnen ontvangen – een aanzienlijke successierechtvrijstelling zou dienen te worden verleend.

Zoals wij in het voorgaande hebben aangevoerd, achten wij het tarief belangrijker dan het verlenen van een bescheiden vrijstelling. Naar onze mening komt de nauwe verwantschap tussen ouder en kind beter tot uitdrukking in het voorgestelde relatief lage tarief. Wij zien dan ook geen aanleiding om daarenboven – zoals de aan het woord zijnde leden vragen – voor de meerderjarige kinderen een vrijstelling van f 10 000 in plaats van een drempel voor te stellen. Deze leden doen hetzelfde verzoek voor andere bloedverwanten (behalve ouders en kinderen) al zou hier naar hun mening het bedrag van de vrijstelling lager kunnen zijn dan f 10 000. Het zal deze leden na kennisneming van hetgeen wij ten aanzien van meerderjarige kinderen hebben opgemerkt, duidelijk zijn, dat wij ook aan dit verzoek niet kunnen voldoen. Aan de hier bedoelde verdere verwanten kan bezwaarlijk een vrijstelling worden toegekend welke de meerderjarige kinderen ontberen.

Voorts is het de leden van de C.D.A.-fractie opgevallen dat de vrijstelling voor ouders die erven van kinderen en de vrijstelling voor invalide kinderen in het geheel niet zouden worden aangepast aan de inflatie sinds 1966. Zij vragen op welke wijze kan worden gerechtvaardigd de reële waarde van die vrijstellingen nu te handhaven op slechts 40% van het niveau in 1966.

Naar aanleiding hiervan willen wij wijzen op hetgeen op de blz. 4 en 5 van de memorie van toelichting hierover is opgemerkt. Ter zake van de vrijstelling voor ouders is niet zonder belang dat, indien kinderen vermogen aan hun ouders nalaten, dit veelal afkomstig zal zijn van de ouders zelf. In deze situatie past het de fiscus, terughoudendheid te betrachten bij de heffing van

het successierecht, aangezien dit vermogen bij overlijden van de ouder weer door het successierecht zal worden getroffen. Gezien de ontwikkelingen op het gebied van de sociale zekerheid zien wij echter onvoldoende redenen om de bestaande vrijstelling van f 50 000 te verhogen.

Wat de bijzondere vrijstellingen voor mindervalide kinderen betreft, merken wij op dat de voortschrijdende ontwikkeling op het gebied van de sociale zekerheid de noodzaak tot het treffen van bijzondere voorzieningen voor deze kinderen heeft verminderd. Verder hebben deze vrijstellingen in verhouding tot de voor kinderen algemeen geldende vrijstellingen als afzonderlijke verzorgingsvrijstelling slechts geringe betekenis. Desondanks willen wij deze vrijstellingen handhaven, doch mede gezien het bovenstaande, zien wij geen termen om de vrijstellingen aan te passen aan de sinds 1966 opgetreden inflatie.

De leden van de V.V.D.-fractie verklaren het onjuist te blijven achten dat de vrijstelling aan de voet vervalt, ongeacht de verkrijging door meerderjarige kinderen. Deze leden voeren daarvoor ook nu geen gronden aan en bestrijden evenmin de motieven die wij hebben aangevoerd ter verdediging van dit onderdeel van de voorstellen die de Regering heeft gedaan. Daarom moeten wij volstaan met te herhalen wat wij reeds in de memorie van antwoord hebben geschreven, namelijk dat wij hopen dat deze leden alsnog tot andere gedachten zullen komen. Op overeenkomstige wijze moeten wij reageren op de opmerking van deze leden over de extra vrijstelling voor de achterblijvende man of vrouw met jonge kinderen; wij verwijzen naar hetgeen wij ter zake hebben gezegd ter beantwoording van een vraag gesteld door de leden van de C.D.A.-fractie en naar de onderstaande beschouwingen ter zake in antwoord op vragen van de leden van de fractie van de S.G.P. De leden van de S.G.P.-fractie kunnen zich niet vinden in het doen vervallen van de extra vrijstelling voor de overblijvende echtgenoot voor ieder jaar dat de jongste van de aanwezige minderjarige uit het huwelijk geboren kinderen jonger is dan 21 jaar. Naar hun mening worden ouders en kinderen door het wetsvoorstel meer geïndividualiseerd dan in overeenstemming is met de realiteit en met de burgerlijke wetgeving. Men is er naar de opvatting van deze leden niet mee klaar, zich te beroepen op «de huidige maatschappelijke opvattingen», op grond waarvan voor de kinderen een zelfstandiger positie wordt geëist. De ouder van het minderjarige kind – zo vervolgen zij – is immers de jure verantwoordelijk en gebonden en het minderjarige kind hoeft, hoe groot zijn vermogen ook zijn moge, niet voor de financiering van zijn eigen opvoeding zorg te dragen. Deze leden vragen ons dit gegeven in de beschouwing te betrekken.

Wij menen dat deze leden terecht de aandacht vestigen op burgerrechtelijke aspecten ter zake van de financiering van de opvoeding van het minderjarige kind. In beginsel is ook de langstlevende ouder civielrechtelijk immers verplicht zijn of haar minderjarige kinderen te onderhouden. Daar staat overigens tegenover dat die ouder het wettelijk vruchtgenot heeft van het vermogen van die kinderen. Onder dit vruchtgenot vallen de burgerlijke vruchten van een vermogen en een wezenpensioen, alsook in sommige gevallen de inkomsten uit arbeid van het kind. Voorts heeft een weduwe met minderjarige kinderen recht op een verhoogd AWW-pensioen. Omdat het behoeftigheids criterium volgens het burgerlijke recht ten opzichte van minderjarige kinderen in het kader van de verplichting tot levensonderhoud en opvoeding niet mag worden gehanteerd, ontslaat de eventuele aanwezigheid van vermogen van het jonge kind de ouder niet van de onderhoudsverplichting. Men moet ook in aanmerking nemen, dat de langstlevende ouder naar draagkracht in het levensonderhoud moet voorzien en dat, indien het voor de ouder – gelet op zijn of haar inkomen – bezwaarlijk is de uitgaven voor het levensonderhoud geheel of ten dele te bekostigen, het vermogen van het jonge kind tóch zal kunnen worden aangesproken. Mocht het de bedoeling van de «zelfverzorgende» erflater zijn om, ongeacht de draagkracht van de langstlevende echtgenoot, via intering op de nalatenschap in de opvoe-

ding en verzorging van de kinderen te voorzien, dan bestaat de mogelijkheid dat deze daartoe testamentaire voorzieningen treft. In het licht van deze beschouwing achten wij het niet onjuist om, na verruiming van de vrijstelling voor jonge kinderen zelf, de extra vrijstelling bij de langstlevende ouder te laten vervallen.

Ook met de drempelvrijstelling voor kinderen blijven de leden van de S.G.P.-fractie grote moeite houden. Zij vragen de aandacht voor een tweetal situaties en overwegingen. Naar hun oordeel voorkomt een basisvrijstelling dat een erfenis, die in hoofdzaak uit een inboedel bestaat, waarvan de erfgenamen om affectieve redenen niet graag afstand doen, vanwege de successierechtheffing te gelde moet worden gemaakt. Ook zou het vervallen van de basisvrijstelling volgens deze leden ertoe kunnen leiden dat het voor de overlevende ouder zeer bezwaarlijk wordt om het successierecht van de kinderen voor te schieten. Hierdoor zou de geneigdheid van de kinderen om voorshands in de onverdeeldheid te berusten, kunnen verdwijnen, en kan ook de positie van de overblijvende ouder weer moeilijker worden.

Bij de door deze leden beschreven situaties menen wij enige kanttekeningen te moeten plaatsen, die naar het ons voorkomt de gesignaleerde problematiek relativeren. Als echtgenoten in gemeenschap van goederen gehuwd zijn, komt de helft van de inboedel krachtens huwelijksvermogensrecht aan de overlevende echtgenoot toe. Voorts heeft deze nog recht op een vrijstelling van ten minste f 100 000 voor een erfrechtelijke verkrijging. De meerderjarige kinderen, ouder dan 23 jaar, hebben ieder voor zich een drempel van f 10 000. Voor erfrechtelijke verkrijgingen beneden deze drempel is geen successiebelasting verschuldigd. Als wij het door deze leden gegeven voorbeeld concreet invullen met de hierna genoemde uitgangspunten en bedragen, dan verloopt de heffing van het successierecht in geval van erfopvolging bij versterf als volgt, ingeval er drie kinderen ouder dan 23 jaar zijn en de waarde van de boedel die f 80 000 respectievelijk f 100 000 bedraagt en de man komt te overlijden:

Onverdeelde boedel	f 80 000	f 100 000
Nalatenschap	f 40 000	f 50 000
Erfdeel echtgenote + kinderen ieder	f 10 000	f 12 500
Successiebelasting verschuldigd door:		
a. de echtgenoot	nihil	nihil
b. ieder van de kinderen	nihil	f 625

Komt de overlevende echtgenoot daarna te overlijden en laat deze alles na, dan is door ieder van de kinderen respectievelijk f 830 en f 1041 successiebelasting verschuldigd.

Wij zien niet in dat de heffing van successiebelasting in zulke situaties aanleiding geeft tot grote bezwaren. Wat het aspect van het berusten in de onverdeeldheid en de voorgestelde drempelvrijstelling voor kinderen van 23 jaar en ouder betreft, menen wij te mogen volstaan met te verwijzen naar de voorbeelden gegeven op blz. 14, 15 en 16 van de memorie van toelichting (vgl. tevens de memorie van antwoord, blz. 15 bovenaan). Uit de aldaar gegeven overzichten blijkt dat het vervallen van de vrijstelling alsmede de verzwaaring van het tarief geenszins aanleiding geven tot zeer grote verschillen tussen het thans verschuldigde successierecht en hetgeen als te betalen belasting uit de voorstellen voortvloeit.

Wij zijn verheugd, dat het argument van terughoudendheid, door ons gehanteerd bij vererving van kinderen naar ouders, gelegen in het feit dat het vermogen veelal van de ouders of grootouders afkomstig is, de leden van de S.G.P.-fractie aanspreekt. Naar aanleiding van hun vraag over de relevantie van de ontwikkeling van de sociale zekerheid in dit kader merken wij het volgende op. Vrijgesteld worden eventuele pensioenuitkeringen of een verkrijging door de ouder(s) tot een maximum van f 50 000 eventueel gekort met de waarde van de pensioenrechten, met dien verstande dat de vrijstelling ten minste f 10 000 bedraagt. De vrijstelling voor de ouders berust dus op

een tweetal pijlers namelijk enerzijds hier op dat een kind zijn ouders ondersteund heeft en daaraan wellicht mede gestalte heeft gegeven door ten behoeve van zijn ouders een pensioenvoorziening te treffen, en anderzijds op de omstandigheid, dat jonge kinderen, die nog geen zelfstandige positie hebben kunnen opbouwen, kunnen overlijden en vermogen nalaten dat zij van hun ouders hebben geërfd.

De eerste pijler heeft aan waarde ingeboet naarmate de sociale zekerheid voortschreed, waardoor de behoefte aan ondersteuning door kinderen op zijn minst genomen in sterke mate is verminderd. Zulks vormde aanleiding om geen voorstel te doen de omvang van de vrijstelling in opwaartse zin aan te passen.

De aan het woord zijnde leden pleiten in dit verband verder voor een aanpassing van deze vrijstelling voor de ouders, met name met het oog op het geval waarin eerst één ouder overlijdt en het kind erfgenaam is en vervolgens het kind overlijdt en de overblijvende ouder erfgenaam is. Als deze leden bedoelen, dat voor de toepassing van deze vrijstelling zou moeten worden nagegaan of het vermogen dat naar één van de ouders vererft ook feitelijk van de andere ouder afkomstig was, dan merken wij op, dat zulke verbanden moeilijker zijn aan te tonen naarmate er meer jaren gelegen zijn tussen de van belang zijnde sterfgevallen terwijl dit bovendien voor het successierecht als eenmalige heffing een dermate complicerende factor vormt bij de aanslagregeling, dat alleen al daarom zo'n voorstel niet in overweging kan worden genomen.

Pleegkinderen

De leden van de V.V.D.-fractie willen de verbetering ook toepassen op pleegkinderen die erflater of erfplaatster zijn. Zij menen, dat de lijn moet worden doorgetrokken naar de overige bloedverwanten, tegen de achtergrond van het pleeggezin als eenheid.

Ook de leden van de S.G.P.-fractie bleven het een weinig acceptabele gedachte vinden dat een verkrijging door pleegouders, -broers of -zusters krachtens testament van een niet-verwant pleegkind wordt belast volgens het tarief voor niet-verwanten.

De leden van de P.P.R.-fractie stellen in dit kader de vraag of de verkrijging van de zijde van het pleegkind jegens de pleegouders wordt gelijkgesteld aan die van een verkrijging van de zijde van de eigen kinderen. Indien dit niet het geval is, moet er dan niet, zo vragen deze leden, een wijziging in het wetsontwerp worden aangebracht.

In de memorie van antwoord hebben wij bij dit onderwerp enkele kanttekeningen gesteld. Wij hebben uiteengezet waarom de voorgestelde gelijkstelling van pleegkinderen met eigen kinderen in het belang van het pleegkind in het wetsontwerp is opgenomen. Immers tot nu toe werd het pleegkind voor wat betreft zijn verkrijging, voor de toepassing van het tarief gelijkgesteld met een kleinkind. Doortrekking van de gelijkstelling tot het gehele pleeggezin en de wederzijdse verwanten gaat echter veel verder dan de bestaande regeling. In zover ligt deze materie buiten het bestek van dit wetsontwerp. Daarom zijn wij van mening dat deze aangelegenheid beter aan de orde kan worden gesteld bij de technische herziening welke is ingeluid met wetsontwerp 7882. Wij geven er mitsdien de voorkeur aan, thans nog geen definitief standpunt in te nemen.

De vraag van de leden van de P.P.R.-fractie of voor het successierecht de relatie tussen halfbroers en -zusters gelijk is aan die tussen «echte broers en zusters», beantwoorden wij bevestigend.

Vrijstellingen schenkingsrecht

De leden, behorende tot de C.D.A.-fractie, vragen zich af of de vrijstelling van f 25 000 in het huwelijksjaar niet wat al te sterk gekoppeld is aan het hu-

welijk en dus de kinderen die niet (kunnen) trouwen sterk benadeelt. De vrijstelling zou naar de mening van deze leden met evenveel recht en reden moeten kunnen worden genoten bij voorbeeld bij aankoop van een zaak, bij bedrijfsopvolging, het beginnen van een praktijk, de aankoop van een huis of het begin van een huishouden buiten huwelijksverband. Zij vragen of het niet logischer zou zijn ieder meerderjarig kind het recht te geven eenmaal gebruik te maken van deze vrijstelling zonder koppeling met het huwelijksjaar.

De vrijstelling in het huwelijksjaar is ingevoerd in een tijdsgewricht (1917) dat het zeer gebruikelijk was de kinderen een uitzet bij het huwelijk te schenken. Ook thans bestaat nog in brede lagen van de bevolking de gewoonte dat ouders hun kinderen die in het huwelijk treden, financieel helpen bij voorbeeld bij de inrichting van de woning.

Zoals wij in de memorie van toelichting te kennen hebben gegeven en in de memorie van antwoord nader hebben toegelicht, is de faciliteit voor samenwonenden buiten huwelijk slechts een eerste stap op weg naar een regeling voor ongehuwd samenwonenden waarbij getracht wordt de nadelige positie van deze groep in de successiewetgeving te verbeteren. Wij hebben daarbij nadrukkelijk gesteld, dat daaruit geenszins kan voortvloeien, dat het bestaande fiscale regime voor gehuwden zonder meer op gemeenschappelijke huishoudens van niet-gehuwden van toepassing zou moeten zijn. De rechtsgevolgen van het huwelijk zijn van geheel andere aard dan die van het samenwonen. Zolang bij wet geen algemene regeling voor het samenwonen tot stand is gebracht, kan er geen sprake zijn van een met die van gehuwden vergelijkbare juridische situatie. Aan het begin van een samenwoning kan dan ook bezwaarlijk een vrijstelling van schenkingsrecht worden verbonden, daar omtrent de duurzaamheid van de samenwoning dan nog niets vaststaat.

Uitbreiding van de vrijstelling tot schenkingen ter gelegenheid van allerlei andere gebeurtenissen dan een huwelijk zou de wetgeving aanzienlijk compliceren. Dat is evenzeer het geval met een regeling om ieder meerderjarig kind recht te geven eenmaal van de onderhavige vrijstelling gebruik te maken, zonder koppeling met het huwelijksjaar. Een dergelijke regeling zou de belastingdienst er echter even goed toe nopen van ieder meerderjarige burger bij te houden of deze reeds van de vrijstelling gebruik heeft gemaakt.

Het volgende voorbeeld moge dit verduidelijken. In een bepaald jaar verkrijgt een kind van zijn ouders f 10 000 voor het beginnen van een huishouden in een huurwoning en enkele jaren later krijgt dat kind nog eens f 15 000 voor de aankoop van een eigen woning. Voor de beoordeling van de vraag of schenkingsrecht is verschuldigd, zou ter inspectie een rekening moeten worden bijgehouden ter zake van de reeds benutte gedeelten van de vrijstelling.

De leden van de V.V.D.-fractie blijven ervoor, in verband met de studieduur, de leeftijdsgrens niet op 23, maar op 27 jaar te stellen, analoog aan kinderbijslag- en pensioenregelingen. De betaling van studiekosten dient huns inziens niet als schenking te worden aangemerkt.

Wij zijn van oordeel dat door de voorgestelde wijziging van artikel 28 van de Successiewet 1956 wordt voldaan aan de wens van de leden van de V.V.D.-fractie om de betaling van studiekosten niet als schenking aan te merken. Verder merken wij op dat bij een beoordeling van de leeftijdsgrens aan 23 jaar moet worden bedacht dat het verlenen van de vrijstelling niet in de eerste plaats is ingegeven door de mogelijkheid dat kinderen zouden kunnen gaan studeren, maar door de financiële afhankelijkheid van de kinderen in het algemeen. De vrijstelling geldt dan ook voor alle kinderen onder de 23 jaar, ongeacht of ze studeren of niet. In dit licht bezien lijkt het ons niet juist om de maximale leeftijd, waarop men nog, als men studeert, kinderbijslag ontvangt, als uitgangspunt te nemen voor de berekening van de hoogte van de vrijstelling. Wat het wezenpensioen betreft merken wij op dat men ook dit tot zijn 27ste jaar alleen geniet, indien men nog studerend is. Buiten het ge-

val van studie vervalt het wezenpensioen in het algemeen reeds bij het bereiken van de 18-jarige leeftijd. Gezien het bovenstaande zien wij geen aanleiding onze keus ten aanzien van de hoogte van de leeftijdsgrens te wijzigen.

Naar aanleiding van de vraag van de leden van de S.G.P.-fractie om te verduidelijken waarom in de memorie van antwoord de hunnerzijds gesuggererde grens van 27 jaar onder andere wordt afgewezen met het argument dat er dan onevenwichtigheden ontstaan, omdat die leeftijdsgrens ook zou gelden voor kinderen die reeds enige jaren werken en vanaf hun 23ste jaar het minimumloon voor volwassenen genieten, willen wij wijzen op hetgeen wij zojuist aan het adres van de leden van de V.D.D.-fractie hebben opgemerkt. Het verlenen van de vrijstelling is ingegeven, zoals gezegd, door de financiële afhankelijkheid van de kinderen. Voor kinderen die niet studeren, hebben wij gemeend te mogen stellen, dat deze afhankelijkheid verdwijnt bij het bereiken van de leeftijd van 23 jaar, omdat dan het minimumjeugdloon overgaat in het minimumloon voor volwassenen. In die optiek bestaat geen aanleiding meer tot het verlenen van een vrijstelling voor kinderen die 23 jaar of ouder zijn. De aan het woord zijnde leden vragen zich in dit verband nog af of een optrekking van de leeftijdsgrens misschien het ideaal van gelijke startkansen in gevaar kan brengen.

Wij merken dienaangaande op dat het verlenen van de vrijstelling voor kinderen beneden de 23 jaar niet wordt ingegeven door een ideaal als het gelijkmaken van de studiekansen, maar door de financiële afhankelijkheid van de kinderen.

Samenwoning, anders dan bij huwelijk

De leden van de fractie van de P.v.d.A. betreuren het dat de Regering nog niet tot een volledige gelijkstelling van buitenhuwelijkse samenlevingsvormen met het huwelijk wenst over te gaan. Zij vinden de verwijzing naar de *discussie-afrondding rond de nota «Op weg»* niet zo'n sterk argument, nu de Regering zelf het onderhavige wetsontwerp heeft aangegrepen om op die discussie vooruit te lopen.

Zowel in de memorie van toelichting als in de memorie van antwoord hebben wij uiteengezet dat wij er niet van uitgaan dat er op den duur zonder meer een gelijke behandeling zal moeten komen van gehuwd en ongehuwd samenwonenden. De vraag in hoeverre bestaande verschillen ongerechtvaardigd zijn en dus moeten worden opgeheven, zal dan ook één van de belangrijkste discussiepunten zijn in het kader van de nota «Op weg». Omdat wij van mening zijn dat het bestaande verschil in de heffing van successierechten tussen niet-gehuwden die duurzaam samenwonen, en gehuwden, gezien de materiële belangen, niet in al zijn gestrengheid aanvaardbaar is, hebben wij gemeend voor dit onderdeel op de bedoelde discussie te moeten vooruitlopen.

Voorts vragen de leden van deze fractie of zij wat preciezer geïnformeerd kunnen worden over de verschillen in de vermogensrechtelijke sfeer en in de sociale-verzekeringswetgeving, die aanleiding geven voorzichtig te betrachten.

Voor de algemene problematiek in dezen zouden wij willen verwijzen naar de blzz. 24 tot en met 27 van de nota over het emancipatiebeleid (kamerstuk 14 496). Een meer gedetailleerde uiteenzetting is te vinden in de inventarisatie «Anders Geregeld».

Het is het voornemen van de Regering om de gesignaleerde verschillen op een evenwichtige manier op te heffen. Voorzichtigheid is daarbij geboden om niet nieuwe onevenwichtigheden te scheppen. Een gedetailleerde behandeling van de bestaande verschillen lijkt ons hier niet op zijn plaats.

De opmerking van de leden van de fractie van de P.v.d.A. over de schenkingsvrijstelling in geval van huwelijk vindt haar beantwoording in het hier voor bij het onderdeel «Vrijstellingen schenkingsrecht» gestelde.

Het is de leden, behorende tot de fractie van het C.D.A., opgevallen dat wij sterk de nadruk hebben gelegd op het voorlopige karakter van de voorgestelde voorzieningen voor ongehuwd samenwonenden en op het feit dat geen volledige gelijkstelling met het huwelijk werd beoogd. Hierboven hebben wij het waarom hiervan nog eens uiteengezet naar aanleiding van opmerkingen van de leden van de P.v.d.A.-fractie. Wij kunnen ons dan ook wel vinden in het standpunt van de leden van de fractie van het C.D.A. dat er inderdaad alle redenen is, gezien de ook na invoering van de voorstellen voortbestaande discrepanties, om het wetsontwerp slechts als een voorlopige regeling te aanvaarden in afwachting van een meer omvattende regeling van dit punt door de gehele fiscale wetgeving heen.

De leden van de C.D.A.-fractie willen weten welke voordelen twee ongehuwd samenwonenden, die vanaf hun 65-jarige leeftijd beiden een pensioen trekken ter grootte van 70% van het modale inkomen, vermeerderd met de AOW-uitkering, in de sfeer van hun besteedbaar inkomen genieten boven gehuwden in vergelijkbare omstandigheden. Zij vragen ook wat op 65-jarige leeftijd de gekapitaliseerde waarde van deze voordelen is, genoten over een tien-jarige periode.

Voor de berekening van het bovengenoemde voordeel zijn wij uitgegaan van cijfers die betrekking hebben op het jaar 1980. De ongehuwde bejaarden hebben ieder dan een totaal pensioen gelijk aan: AOW-uitkering + 70% x modaal inkomen = f 12 717,35 + 70% x f 33 500 = f 36 167,35, terwijl de gehuwde bejaarden samen aan pensioen ontvangen: AOW-uitkering + 2 x 70% van het modale inkomen = f 18 356,42 + f 46 900 = f 65 256,42. De term «in vergelijkbare omstandigheden» is dus zo vertaald, dat gehuwden naast de AOW-uitkering tweemaal het aanvullend pensioen genieten, dat de ongehuwde zelf geniet.

Het verschil in besteedbaar inkomen van de gehuwde bejaarden in vergelijking tot het totaal besteedbaar inkomen van twee ongehuwde bejaarden bedraagt in het voordeel van de ongehuwde bejaarden ruim f 12 000, namelijk f 12 311,28. De gekapitaliseerde waarde van dit voordeel, dat op 65-jarige leeftijd wordt genoten en in totaal gedurende 10 jaar wordt genoten, bedraagt bij een rekenrente van 6% ruim f 96 000.

Bij de berekening van deze voordelen dient wel te worden opgemerkt, dat het verschil in besteedbaar inkomen voor een deel wordt veroorzaakt, doordat de totale AOW-uitkering die twee ongehuwd samenwonenden ontvangen, circa 1,4 maal zo groot is als de AOW-uitkering die gehuwden ontvangen. Wat verder het verschil in belastingheffing betreft, dat thans bestaat tussen gehuwden en ongehuwd samenwonenden, moet worden aangetekend, dat dit verschil, indien het tarief zoals weergegeven in de nota «Op weg», is ingevoerd, in ieder geval voor wat de arbeidsinkomsten betreft tot het verleden zal behoren.

De leden van de fractie van het C.D.A. verklaren nog grote moeite te hebben met enkele onderdelen van de voorstellen ten aanzien van buitenhuwelijkse samenwoningsvormen. In de eerste plaats herhalen zij hun bezwaren met betrekking tot het verschil in leeftijdsgrens waarop de vijf-jaarstermijn kan ingaan enerzijds voor bloedverwanten in de rechte lijn of in de zijlijn tot en met de tweede graad en anderzijds voor andere personen. Zij noemen daarbij het voorbeeld van een dochter die ongehuwd is gebleven en haar vader 20 jaar heeft verzorgd. Wanneer zij 39 jaar oud is, komt de vader te overlijden. Daar de samenwoning geen vijf jaar na haar 35ste jaar heeft geduurd, zal de dochter de vrijstelling van f 100 000 niet kunnen genieten. Daarnaast stellen zij dat een buurmeisje van 23 jaar na vijf jaar te hebben samengewoond met een niet-verwante man, bij diens overlijden aanspraak kan maken op een vrijstelling van f 100 000. Wij tekenen hierbij aan, dat de beide situaties in zover verschillen, dat in het eerste geval niet duidelijk is of de samenwoning een gevolg is van een bewuste keuze van vader en dochter om duurzaam een gemeenschappelijke huishouding te voeren dan wel het een als tijdelijk bedoelde voortzetting is van het ouderlijke gezinsverband, terwijl in het tweede geval veelal sprake zal zijn van een zodanige keuze van de

partners. Ten einde de duurzaamheid van de samenwoning bij een van oorsprong ouderlijk gezinsverband te kunnen vaststellen, is het tijdstip van ingang van de vijf-jarige periode voor deze gezinsleden op een hogere leeftijd bepaald dan voor andere samenwonenden. Uiteraard heeft de aanwijzing van de leeftijd van 35 jaar hierbij een arbitrair karakter. Overigens zullen bij elke leeftijdsgrens wel spanningen optreden tussen gevallen welke net niet en gevallen welke juist nog wel in de termen vallen.

Ook zijn de genoemde leden van mening dat de manier waarop de bewijsvoering met betrekking tot de duur van de samenwoning moet geschieden, te weinig omlijnd is.

Wij merken op, dat ook elders in de wetgeving, ook de fiscale, waar soortgelijke criteria worden gehanteerd, aan belanghebbenden de vrijheid wordt gelaten in hun keuze van bewijsmiddelen. Te denken valt aan de vijf-jaarstermijn, genoemd in artikel 19, tweede lid, van de Successiewet 1956. Ook met betrekking tot de twee-jaarstermijn die een rol kan spelen bij de huurbescherming van degene die met de huurder samenwoont en met hem een duurzaam gemeenschappelijke huishouding heeft (artikel 1623 B.W.) is niet in de wet aangegeven welke bewijsmiddelen kunnen of moeten worden gehanteerd. Wij blijven dan ook van mening dat er vrijheid moet bestaan in de keuze van de bewijsmiddelen. Naast het in de memorie van antwoord reeds genoemde uittreksel uit de registers van de Burgerlijke Stand zou – en hierbij komen wij tevens op een volgende opmerking van de leden van de fractie van de C.D.A. – de inhoud van een testament of een intentieverklaring een aanwijzing kunnen geven dat is voldaan aan de voor de toepassing van de regeling gestelde vereisten, zonder dat daaraan overigens doorslaggevende betekenis kan worden toegekend. Zo zal een intentieverklaring vooraf op zich zelf niet voldoende bewijskracht hebben. Hoewel ook wij van mening zijn dat het in wezen gaat om de duurzaamheid van de relatie en de intenties van de betrokkenen, zijn deze criteria moeilijk meetbaar. Immers, zowel de duurzaamheid van een relatie als de werkelijke intentie van betrokkenen zijn criteria die op de toekomst zien. Om daaromtrent meer zekerheid te verkrijgen, hebben wij gekozen voor een minimumtermijn gedurende welke de gemeenschappelijke huishouding moet hebben bestaan.

Met de vorenstaande beschouwingen menen wij tevens te hebben voldaan aan het verzoek van de leden van de fractie van de V.V.D. om in te gaan op de voorstellen en gedachten van het COC.

Met betrekking tot de aanpassing van de fictiebepalingen – waarvoor genoemde leden pleiten – herhalen wij hetgeen wij in de memorie van antwoord hieromtrent reeds hebben gezegd, namelijk dat wij deze problematiek nader zullen bezien in het kader van de aanhangige technische herziening van de successiewetgeving. Ook stellen de leden van de fractie van de V.V.D. de verschillende leeftijdsgrenzen waarop de vijfjaarstermijn kan ingaan, weer aan de orde.

In dit verband verwijzen wij deze leden naar onze hierboven gegeven reactie op opmerkingen van de leden van de fractie van het C.D.A. betreffende hetzelfde onderwerp. Het is ons niet duidelijk wat de leden van de fractie van de V.V.D. bedoelen met de voorwaarde dat een overleden inwonend kind vanaf zijn of haar 35ste jaar gedurende een aaneengesloten periode van vijf jaar een gemeenschappelijke huishouding moet hebben gevoerd met een verkrijger, genoemd onder c, opdat deze een vrijstelling van f 100 000 zal genieten.

Genoemde leden vragen of het bedrag van f 100 000 niet verhoogd kan worden om meer gelijkheid te verkrijgen met de positie van gehuwden zonder kinderen. Daargelaten het feit dat volgens de gedane voorstellen de aanwezigheid van kinderen geen enkele invloed heeft op de hoogte van de vrijstelling voor echtgenoten zijn wij van mening, dat een bedrag van f 100 000, bedoeld om de verkrijging van gemeenschappelijk gebruikte goederen voor een belangrijk deel buiten de heffing te houden, zeker niet te laag mag worden genoemd. Dit bedrag is gelijk aan het na imputatie resterende vrijgestelde bedrag voor echtgenoten, waar het een soortgelijke functie heeft.

Vervolgens stellen de leden van de fractie van de V.V.D. opnieuw, dat het niet billijk is de termijn van vijf jaar te hanteren voor ouderen die gaan samenwonen. Wij merken hieromtrent op dat wij, wanneer wij rekening zouden moeten houden met het overlijdensrisico van de partners, naast de ouderdom ook andere factoren die het overlijdensrisico beïnvloeden, in aanmerking moeten nemen, zoals bij voorbeeld de lichamelijke gesteldheid of een gevaarlijk beroep. En hoe moeten wij dan handelen wanneer van twee partners er een ouder dan 60 jaar en de ander jonger dan 60 jaar is? Deze overwegingen, gevoegd bij het bezwaar van complicatie van de regeling en de mogelijkheid van oneigenlijk gebruik, maken, dat wij afwijzend staan tegenover een dergelijke differentiatie.

Om dezelfde redenen menen wij, dat de door deze leden gesuggereerde differentiatie in de faciliteiten naargelang de samenwoning langer heeft geduurd, ongewenst is. Met name de gedachte om hen die langer dan vier jaar een gemeenschappelijke huishouding hebben gevoerd, gelijk te stellen met gehuwden, gaat ons te ver. Zoals in de memorie van toelichting en de memorie van antwoord is gesteld, zien wij de voorgestelde faciliteiten als eerste stap op weg naar een meer bevredigende regeling voor gevallen van samenwoning anders dan bij huwelijk. Volledige gelijkschakeling wijzen wij daarom thans van de hand, mede gezien de nog bestaande verschillen in de fiscale en de vermogensrechtelijke sfeer en op het gebied van de wettelijke onderhoudsplicht.

De leden van de fractie van de P.P.R. halen de nota aan die de Nederlandse Gezinsraad over het onderhavige wetsontwerp heeft geschreven en zij vragen het commentaar van de Regering over de passage waarin de plaats van de testamentaire wilsverklaring in de successiewetgeving aan de orde wordt gesteld. De NGR vraagt zich daarbij af of het duurzaamheids criterium van vijf jaar voor ongehuwd samenwonenden geen afbreuk doet aan de waarde van de laatste wil van de overledene. Voor onze mening ter zake wijzen wij op de eerste plaats naar hetgeen wij hiervoor hebben opgemerkt over een intentieverklaring. Daar voegen wij aan toe, dat aan de enkele testamentaire wilsverklaring naar onze mening geen beslissende betekenis kan worden toegekend voor de toepassing van de Successiewet. Het feit dat men uit de testamentaire wilsverklaring zou kunnen afleiden dat de erflater in de relatie met de samenwoner voldoende grond en aanleiding vond om deze een deel van de nalatenschap toe te kennen, zegt op zich zelf niets over de mate waarin aan de verkrijging het karakter van buitenkans toekomt. Daarbij speelt juist de duurzaamheid van de relatie een rol. De benadering van de NGR zou ertoe leiden, dat op testamentaire verkrijgingen steeds het laagste tarief zou dienen te worden toegepast, omdat de erflater de relatie tot de bevoordeelde (dat kan bij voorbeeld ook een enige verre verwant zijn) van voldoende belang heeft geacht om de making tot stand te brengen.

De erflater zou dan door een simpele intentieverklaring kunnen bewerkstelligen, dat op de verkrijging van een door hem aangewezen erfgenaam minder of in het geheel geen successierecht verschuldigd zou zijn. Naar onze mening kan derhalve niet gesteld worden, dat een duurzaamheids criterium afbreuk doet aan de waarde van de laatste wil van de overledene.

Tarief

Wij hebben er kennis van genomen, dat de leden van de fractie van de P.v.d.A. het betreuren dat het uitgangspunt om de tariefopbouw zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de bestaande structuur, ons tot richtsnoer heeft gediend.

Bij hun opmerking dat de Regering daardoor een kans heeft laten liggen om tot gelijkere vermogensverhoudingen te komen, tekenen wij aan dat het vraagstuk van gelijkere vermogensverhoudingen om een aantal elders genoemde redenen in het kader van dit wetsvoorstel niet in de beschouwingen is betrokken, vooral omdat wij niet inzien dat de belastingheffing hiervoor het geschikte instrument bij uitstek is.

De leden van de C.D.A.-fractie zijn er nog steeds niet van overtuigd, dat de gelijkstelling van ooms, tantes, neven en nichten met niet-verwanten goed aansluit bij de gevoelens van verwantschap die onder de bevolking leven en daarmee tevens bij het rechtsgevoel. Zij vragen ons de instelling van een afzonderlijke tariefgroep voor deze groep verwanten nog eens te overwegen. Ook de leden van de V.V.D.-fractie blijven pleiten voor een aparte tariefgroep voor derdegraads neven en nichten.

Hoewel wij ons er bewust van zijn dat wij ter zake van een gevoelige materie als de familieband alleen grote lijnen uitzetten, die aan een aantal individuele gevallen geen recht kunnen doen, menen wij er toch goed aan te doen, te blijven kiezen voor enkele duidelijk aansprekende verwantschaps patronen. Bij de gevraagde heroverweging hebben wij ook betrokken het gegeven, dat met duurzaam samenwonende familieleden, waarbij de ingreep in de tariefgroepen te fors zou kunnen uitpakken, in de voorstellen rekening wordt gehouden.

De leden van de S.G.P.-fractie zien niet in waarop de vrees is gebaseerd dat bij indeling van de kleinkinderen in tariefgroep I, het vermogen rechtstreeks naar de kleinkinderen zou vererven, nu wij in dat kader gewag maken van constructies die vermoedelijk zelfs niet door een ingewikkelde wetgeving zijn te ondervangen.

Ter verduidelijking voor de leden van deze fractie zij opgemerkt, dat bedoeld is te zeggen, dat men er in geval van gelijke tarieven voor alle descendenten, naar zou kunnen streven het vermogen naar de schijn door de kleinkinderen te laten erven om zodoende één keer het recht van successie te «besparen», maar waarbij men naar het wezen via constructies de feitelijke beschikkingsmacht en het daaruit voortvloeiende genot van dat vermogen aan de kinderen toebedeelt. Het streven om deze constructies op voorhand tegen te gaan heeft ons geleid tot de keuze voor een opslagpercentage.

Instellingen van maatschappelijk nut

De leden, behorende tot de C.D.A.-fractie, vragen ons nog eens te overwegen de lastendruk op verkrijgingen door instellingen van maatschappelijk nut te matigen. De verhoging van het tarief met één punt, gecombineerd met niet-aanpassing van de drempel van f 10 000 aan de inflatie leidt ernaar hun mening toe dat er wel degelijk sprake is van een substantiële drukverzwaring in reële termen. De aan het woord zijnde leden vragen zich af of niet in de doelstelling van maatschappelijk nut, die deze instellingen nastreven, een gegronde reden voor begunstiging kan zijn gelegen. Wij zijn inderdaad van mening dat de doelstelling van maatschappelijk nut, die deze instellingen nastreven, een reden is voor een zekere begunstiging. Met het oog daarop is dan ook voorgesteld om het tarief voor deze categorie proportioneel en betrekkelijk laag te houden. Wij zien evenwel geen reden voor een extra begunstiging in die zin dat het huidige tarief in het geheel niet zou worden verhoogd, maar zijn van mening dat het huidige tarief van 10% in aanmerking komt voor een verhoging welke minder is dan de gemiddelde tariefverhoging voor verkrijgingen door natuurlijke personen.

In dit kader zijn wij verheugd te constateren dat de leden van de C.D.A.-fractie onze opvatting delen omtrent gelijkheid in behandeling.

De leden van de C.D.A.-fractie brengen de door hen ontwaarde drukverzwaring voor de bedoelde instellingen in verband met een te vrezen terugval in het particulier initiatief en een daaruit voortkomend groter financieel beroep op de overheid. Mede gelet op het sterk gestegen welvaartsniveau en de daarmee samenhangende toegenomen bestedingsmogelijkheden delen wij deze vrees niet.

De leden van de V.V.D.-fractie blijven ervoor, zesde-gradsfamilieleden en maatschappelijke instellingen in één categorie te plaatsen, waarbij de drempel voor deze organisaties dient te worden bijgesteld.

Een plaatsing van de groep rechtspersonen en de zesde-gradsfamilieleden in één tariefgroep zou leiden tot een naar onze mening niet aanvaardbare verhoging van het tarief voor rechtspersonen. Het voorgestelde tarief voor deze groep is een proportioneel tarief en bedraagt 11%, terwijl daarentegen het tarief voor de zesde-gradsfamilieleden een progressief tarief is, dat begint met 41% en oploopt tot 68%. Indien deze twee tarieven zouden worden samengesmolten, zouden rechtspersonen voortaan een veelvoud van het huidige successietarief moeten betalen. Een verhoging van de drempelvrijstelling zou voor verkrijgingen boven deze drempel geen soelaas bieden. Wij achten dan ook een dergelijke wijziging van het tarief voor rechtspersonen niet op haar plaats.

De leden van de S.G.P.-fractie willen enige verduidelijking ontvangen omtrent de passage in de memorie van antwoord (blz. 25), waarin de verhoging van het tarief voor rechtspersonen wordt verdedigd met het argument dat deze verhoging gelijkheid in behandeling beoogt te bewerkstelligen tussen deze en andere categorieën belastingplichtigen. Wij willen deze leden erop wijzen dat de directe aanleiding tot de indiening van het wetsontwerp is gelegen in de noodzaak om compensatie te vinden voor de budgettaire offers die de voorstellen, gedaan bij het ontwerp van Wet tot wijziging van de vermogensbelasting, vergen. Wij zijn van mening dat wij de rechtspersonen niet mogen ontzien bij de verdeling van deze additionele last over de groepen verkrijgers. Weliswaar is er, zoals wij eerder in deze nota aan het adres van de leden van de C.D.A.-fractie hebben opgemerkt, reden tot een zekere begunstiging van deze groep verkrijgers, doch dit komt naar onze mening reeds tot uiting in het in beginsel handhaven van het huidige relatief lage proportionele tarief. Wij achten het dan ook verantwoord om het tarief te verhogen met een verhoging welke minder is dan de gemiddelde tariefsverhoging voor verkrijgingen door natuurlijke personen.

Overgang van (aandelen in) bedrijven

De leden, behorende tot de C.D.A.-fractie, stellen, dat het hun uit verscheidene reacties op dit wetsontwerp (onder andere van de Raad voor het Midden- en Kleinbedrijf) gebleken was, dat de heffing van successierecht bij vererving van kleine en middelgrote ondernemingen tot ernstige moeilijkheden kan leiden, die de continuïteit van die ondernemingen kunnen bedreigen. Zij geven in overweging in de wet een bepaling op te nemen waaraan erfgenamen van in beroep of bedrijf vastgelegd vermogen, dat niet op korte termijn zonder ernstige moeilijkheden is vrij te maken, aanspraken kunnen ontfemen op een betalingsregeling die zodanig bij de voorziene cash-flow van de onderneming aansluit, dat van de heffing van successierechten geen gevaar voor de continuïteit van de onderneming zou uitgaan.

Wij willen er in de eerste plaats op wijzen, dat de Raad voor het Midden- en Kleinbedrijf in zijn rapport de vrees uitspreekt dat door de voorgestelde wijzigingen de continuïteit van de vererfde ondernemingen in gevaar komt. De raad grondt deze vrees op de bewering dat ook onder de huidige wet met een lager tarief ondernemers in dezelfde moeilijkheden zouden kunnen komen. Deze bewering wordt echter met geen enkel gegeven onderbouwd. Zoals wij in de memorie van antwoord op blz. 28 gesteld hebben, doen zich in de praktijk nagenoeg geen problemen voor, omdat de mogelijkheid van een betalingsregeling op grond van artikel 65 van de Successiewet 1956 soelaas biedt. De in die memorie vermelde leidraadbepaling houdt naar onze mening voldoende waarborgen in voor de belangen van de hier bedoelde ondernemers.

De door deze leden gesuggereerde bepaling komt ons voorts ongewenst voor. Indien een bepaling ter zake van deze materie in de wet zou worden opgenomen, zouden er normen en grenzen moeten worden vastgesteld, waar het bedrijf aan zou moeten voldoen om aan deze bepaling aanspraken op een betalingsregeling te kunnen ontfemen. Deze normen zouden bij ver-

anderde economische omstandigheden voortdurend moeten worden gewijzigd om de regeling actueel te houden. Voorts zou de aanduiding van de inhoud van de te treffen betalingsregeling dermate vaag moeten zijn, dat de betrokkenen er nauwelijks meer rechten aan zouden kunnen ontleenen dan aan de bedoelde leidraadbepaling.

Voor wat betreft de vraag van de leden van de fractie van de V.V.D. betreffende de dubbele heffing bij de inkoopsommen van eigen aandelen in een BV of NV, mogen wij verwijzen naar hetgeen hierna over latente belasting-schulden gesteld wordt.

Met betrekking tot de inkoop door een vennootschap van aan een belastingplichtige krachtens erfrecht opgekomen incurante aandelen, vragen de leden van de V.V.D.-fractie opnieuw aandacht voor de liquiditeitsmoeilijkheden als door hen aangeduid in het voorlopig verslag, welke naar hun mening niet worden opgeheven bij het door ons voorgestelde maximum waarvoor inkoop tegen het gematigde inkomstenbelastingtarief kan plaatsvinden. Wij moeten deze leden erop wijzen dat, zoals ook in de memorie van toelichting tot uitdrukking is gebracht, de voorgestelde maatregel een beperkte strekking heeft; hij heeft niet ten doel een oplossing te bieden voor alle liquiditeitsmoeilijkheden die zich zouden kunnen voordoen bij een verkrijging krachtens erfrecht, ongeacht de aard van die verkrijging; integendeel, de maatregel heeft alleen ten doel vergemakkelijking van de voldoening van ter zake van krachtens erfrecht verkregen incurante aandelen verschuldigde succesrechten en ter zake van de bij inkoop van een gedeelte van die aandelen te betalen inkomstenbelasting. Dit doel wordt voor het merendeel van de gevallen waarin inkoop van niet ter beurze genoteerde, krachtens erfrecht verkregen aandelen plaatsvindt, bereikt door het maximum van de in te kopen aandelen te relateren aan een derde gedeelte van het nominaal gestorte kapitaal van de krachtens erfrecht opgekomen aandelen. In de memorie van toelichting (blz. 13) is dat met een cijfervoorbeeld geadstrueerd. Naar het ons voorkomt zullen zich na aanvaarding van het in het wetsontwerp opgenomen voorstel geen liquiditeitsproblemen van enige omvang voordoen op het daarmee bestreken gebied. Voor de voldoening van successierechten voor verkrijging van andere aard dan incurante aandelen zullen de verkrijgers zo nodig andere oplossingen moeten vinden. Wij verwijzen naar hetgeen wij ter zake vermeld hebben in de memorie van antwoord (blz. 27). Tevens herinneren wij eraan, dat voor een inkoop die boven het maximum van een derde uitgaat, de bestaande regelingen blijven gehandhaafd (memorie van toelichting, blz. 14).

Vervolgens herhalen deze leden de vraag wie van de erfgenamen tot verkoop van incurante aandelen zal overgaan en aan wie de voorkeur dient te worden gegeven in geval van tegenstrijdige belangen bij de erfgenamen-aandeelhouders enerzijds en de vennootschap anderzijds. Wij betreuren het dat deze leden er niet van overtuigd zijn dat, zoals wij schreven in de memorie van antwoord (blz. 27), de fiscus in dergelijke kwesties geen standpunt kan innemen omdat hij in deze verhouding geen partij is. Wij kunnen deze vragen derhalve niet beantwoorden. Wel kunnen wij in dit verband opmerken dat belanghebbenden er wellicht verstandig aan zouden doen in de statuten bepalingen op te nemen omtrent de inkoop van eigen aandelen in geval van overlijden van een aandeelhouder. Indien er meer aandeelhouders zijn, zouden in die statuten, mede in verband met het maximum van door de vennootschap in te kopen eigen aandelen, bepalingen kunnen worden opgenomen waardoor de gelijkheid tussen de aandeelhouders onderling wordt gewaarborgd en tegenstellingen tussen de erfgenamen-aandeelhouders en de vennootschap zoveel mogelijk worden voorkomen.

Het verzoek van deze leden om een veel soepeler overgangsregeling bij de overgang van het bedrijf van ouders op kinderen, vindt zijn beantwoording in hetgeen wij hierover in de memorie van antwoord en in deze nota gesteld hebben. Voor wat betreft de vraag van de leden van de V.V.D.-fractie of de vrijstelling voor het schenkingsrecht van f 25 000 voor het huwelijksjaar niet

ook betrekking kan hebben op bedrijfsopvolgingen, mogen wij verwijzen naar hetgeen wij hierover hebben gezegd bij het onderdeel «Vrijstellingen schenkingsrecht».

Deze leden vragen opnieuw commentaar op de gedachten van de Raad voor het Midden- en Kleinbedrijf over het ondernemingsvermogen en de aandelen in werk-BV's. Zoals wij reeds in de memorie van antwoord op blz. 29 hebben te kennen gegeven, zijn wij van mening dat de materie van de waardebepaling van het ondernemingsvermogen buiten het kader van dit wetsontwerp ligt. Deze materie is dermate complex en verweven met andere fiscale bepalingen, dat zij naar ons oordeel slechts in een breed kader, waarin de waardebepaling in haar algemeenheid gezien kan worden, aan de orde dient te komen. Wij herhalen daarom ons voornemen deze problematiek bij de technische herziening van de successiewetgeving aan de orde te stellen.

Wij zijn verheugd, dat de leden van de S.G.P.-fractie op zich zelf genomen erkentelijk zijn voor de voorgestelde verbetering voor wat betreft de overgang van aandelen in bedrijven. Toch menen deze leden, dat wij hiermee geen oplossing bieden voor knelpunten bij de overgang van niet in de vorm van een rechtspersoon gedreven ondernemingen. Zij stellen, dat terecht in de memorie van antwoord is opgemerkt, dat deze discrepantie ook op vele andere gebieden bestaat, maar hadden er toch moeite mee dat opnieuw extra gevolgen worden verbonden aan de keuze van een bepaalde rechtsvorm. Wij merken hierover op, dat bij ondernemingen die niet in de vorm van een rechtspersoon worden gedreven, uiteraard geen oplossing voor moeilijkheden bij de betaling van het successierecht kan worden gezocht langs de weg van fiscale faciliteiten voor de inkoop van eigen aandelen. Voor deze gevallen resteert de mogelijkheid tot het verkrijgen van een betalingsregeling. De stelling dat de Successiewet geen vrijstellingen voor schenkingen van bepaalde vermogensbestanddelen kent en dat introductie van een vrijstelling voor een bedrijf dat overgaat van ouders naar kinderen, een geheel nieuw fenomeen zou zijn, achten deze leden op zich zelf geen doorslaggevend reden om geen oplossing te bieden voor knelpunten.

Zoals wij zojuist hebben gesteld, moet hier de oplossing worden gezocht langs de weg van betalingsregelingen. Overigens wijzen wij erop, dat niet zozeer het feit dat een nieuw fenomeen geïntroduceerd zou worden, voor ons als argument heeft gegolden om een vrijstelling af te wijzen, maar meer het feit dat de weg geopend zou worden voor het ontgaan van schenkingsrecht en successierecht door middel van constructies.

Derde progressie

Wij betreuren het, dat de door ons aangevoerde argumenten om de derde progressie af te wijzen, de leden van de fractie van de P.v.d.A. niet hebben kunnen overtuigen. Genoemde leden kunnen niet inzien waarom de bestaande progressie in de belastingheffing in de vermogenssfeer wordt verdedigd door de algemene maatschappelijke aanvaarding ervan, terwijl een dergelijke aanvaarding voor de derde progressie zou zijn uitgesloten.

Allereerst merken wij op, dat in de memorie van toelichting met betrekking tot de progressie naar de omvang van de verkrijging in het tarief van de successiebelasting is gesteld, dat deze maatschappelijk een zekere vanzelfsprekendheid heeft verworven (blz. 11) en reeds zeer lang is ingeburgerd (blz. 17). Dit historische argument kan voor de derde progressie uiteraard niet gelden, daar het hierbij gaat om een geheel nieuwe factor die bij de bepaling van de hoogte van de verschuldigde successierechten een rol kan spelen.

Uit de inbreng van de C.D.A.-fractie in het voorlopig verslag is ons niet gebleken, dat de derde progressie op een brede maatschappelijke acceptatie zou mogen rekenen. De bestaande progressie naar de omvang van de verkrijging kan zeer wel in overeenstemming worden geacht met de rechts-

gronden waarop de successiebelasting is gebaseerd, te weten de sluisgedachte en het buitenkansbeginsel. Voor een derde progressie, waarbij rekening wordt gehouden met vermogen dat bij de verkrijger veelal reeds de sluis van een belasting zal zijn gepasseerd, gaat die gedachte echter niet op.

Het feit dat de grotere draagkracht van de reeds vermogende verkrijger wordt getroffen door de periodieke vermogensbelasting, geldt – zoals de leden van de fractie van de P.v.d.A. terecht opmerken – voor alle verkrijgers. Juist op grond daarvan hebben wij in de memorie van antwoord gesteld, dat die grotere draagkracht geen argument kan opleveren voor een derde progressie.

Het doet ons genoeg, dat de leden van de fractie van de P.v.d.A. hun ogen niet wilden sluiten voor de uitvoeringsproblematiek. Naar ons oordeel zal deze door het invoeren van drempels nauwelijks kunnen worden beperkt. Zoals hierna blijkt, kunnen belangrijke delen van het vermogen buiten de vermogensbelasting vallen. Met name het effect daarvan – zo men voor de toepassing van de derde progressie in de successiebelasting zou uitgaan van de aangiften voor de vermogensbelasting – kan niet worden weggenomen door het invoeren van drempels. Immers voor de beoordeling van de vraag of een drempel is overschreden, zouden die vermogensdelen evenzeer buiten de gezichtskring blijven.

Vermogenspolitieke argumenten willen wij, zoals wij reeds in de memorie van antwoord en eerder in deze nota hebben gesteld, in het kader van dit wetsvoorstel niet aan de orde stellen.

De leden van de fractie van de P.P.R. stellen enkele vragen met betrekking tot onze opmerking in de memorie van antwoord dat van hen, wier vermogen van vermogensbelasting is vrijgesteld, de aangiften ontbreken.

Wij doelen hiermee op die groepen vermogensbezitters die geen aangifte behoeven te doen, doordat hun vermogen geheel in de belastingvrije som valt. Door de introductie in de Wet op de vermogensbelasting 1964 van diverse nieuwe vrijstellingen is de belastingvrije som in vele gevallen drastisch verhoogd. Zo bedraagt deze voor iemand die gehuwd is en tussen de 65 en 75 jaar oud f 298 000, welk bedrag als volgt is opgebouwd:

Basisvrijstelling	f	86 000
Oudedagsvrijstelling	f	174 000
Bejaardenvrijstelling	f	38 000
<hr/>		
Totaal	f	298 000

Daarnaast worden verschillende soorten vermogensbestanddelen niet tot het belastbare vermogen gerekend, zoals antiek en schilderijen. Het zal duidelijk zijn, dat door een en ander heel wat vermogens buiten het gezichtsveld van de fiscus blijven. Omtrent de totale omvang van het vermogen dat niet in de vermogensbelasting betrokken wordt, zijn ons echter geen gegevens bekend.

Verzorgingsuitkeringen uit hoofde van moraal en fatsoen

Wij betreuren het, dat het antwoord op de vragen over verzorgingsuitkeringen de leden van de C.D.A.-fractie niet geheel heeft bevredigd. Bij de opmerking van deze leden dat hen berichten hebben bereikt volgens welke de fiscus weinig rekening zou houden met de bijzondere positie van bijvoorbeeld inwonend huispersoneel dat na een lang dienstverband tegen geringe beloning wordt geconfronteerd met hoge successierechten op bescheiden erfenissen, zij het volgende aangetekend. De vraag naar de omvang van de morele verplichting behoeft een feitelijke waardering, waarop beroep mogelijk is, indien de belanghebbende zich hierin niet kan vinden. Dat van onbekendheid aan de zijde van de begunstigde sprake zou zijn, mogen wij betwij-

felen, omdat in de praktijk veelal de notaris dergelijke zaken regelt, die zeer wel op de hoogte van de mogelijkheden mag worden geacht.

Nu dit onderwerp opnieuw aan de orde is gesteld – ook de leden van de fractie van de V.V.D. doelen hier kennelijk op – is de tweede ondergetekende bereid ter zake een onderzoek in te stellen en na te gaan of hier nadere maatregelen nodig en mogelijk zijn. Hij zal dan bij de technische herziening van de wet op deze zaak terugkomen.

Eveneens wezen de laatstgenoemde leden op de gelijkstelling voor het successierecht van testamentaire beschikkingen tussen ex-echtgenoten in het kader van de verzorgingsplicht en testamentaire beschikkingen tussen schoonouders en gewezen schoonkinderen. Zoals in de memorie van antwoord reeds is vermeld, zouden wij ook op die problematiek willen terugkomen bij de afhandeling van de technische herziening (wetsontwerp 7882).

Latente belastingschulden

Het is de leden, behorende tot de C.D.A.-fractie, na lezing van de memorie van antwoord nog steeds niet duidelijk waarom latente belastingschulden niet als boedelschuld op de nalatenschap in mindering kunnen worden gebracht.

In dit kader stellen de leden van de V.V.D.-fractie dat zij van mening blijven dat naar analogie van artikel 4 van de Wet op de vermogensbelasting 1964 rekening dient te worden gehouden met latente belastingverplichtingen die op de verkrijger overgaan.

Wij hebben in de memorie van antwoord blijk gegeven van ons voornemen bij de afhandeling van de technische herziening van de Successiewet, voorgesteld bij wetsontwerp 7882, op deze problematiek terug te komen. Dit betekent dus niet, dat wij opneming van de mogelijkheid tot aftrek van latente belastingschulden bij voorbaat afwijzen; trouwens in genoemd wetsontwerp is reeds een regeling ter zake van latente belastingschulden opgenomen.

De leden van de V.V.D.-fractie vragen nogmaals om een bijzondere regeling voor snel op elkaar volgende successiegevallen. Wij achten het, op grond van de argumenten welke wij in de memorie van antwoord hebben uiteengezet, niet wenselijk tot invoering van een dergelijke regeling over te gaan.

De Minister van Financiën,
A. P. J. M. M. van der Stee

De Staatssecretaris van Financiën,
M. J. J. van Amelsvoort